

TARTU ÜLIKOOL

Pärnu kolledž

Sotsiaaltöö korralduse osakond

Kaile Keldo

**ÕPILASTE NÄGEMUS NOORTEKESKUSEST
TARTUMAA NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Kandela Õun

Pärnu 2013

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Noortevaldkond ja selle põhialused	5
1.1. Ülevaade noortevaldkonnast	5
1.2. Noortekeskuste roll ja eesmärgid	11
1.3. Noortekeskus kui noore vajaduste rahuldaja	16
2. Õpilaste nägemus noortekeskustest Tartumaal	23
2.1. Noortekeskused Tartumaal	23
2.2. Metoodika ja uuringu läbiviimine	27
2.3. Uurimistulemused	29
Kokkuvõte	37
Viidatud allikad	39
Lisa 1. Küsimustik	42
Summary	44

SISSEJUHATUS

Tartu linna kultuuri, spordi ja noorsootöö arengukavas (2008: 20) on välja toodud, et elanikkonna vananemise kõrval suureneb järjest enam vajadus arvestada noorte kui grupiga, kuna noored on muutumas üha aktiivsemaks ja seda ka ühiskondlikul tasandil. Tartu jaoks on oluline ära kasutada erinevaid noorte kaasamise ja aktiveerimise võimalusi, tähtis on, et selles osas teeksid koostööd erinevad institutsioonid. Järjest enam pakuvad noortekeskused võimalusi õpilastel linna elu kujunemisel kaasa rääkida. Kui koolis ja huviringides käivad õpilased suuresti vanemate sunnil, siis noortekeskused on enamasti ikka õpilaste enda valikus ning seal on neil võimalus ise tegevusi kujundada ning valida, mis teadmisi ja oskusi omandada.

Praegu on Eestis arendamisel noortevaldkonna arengukava 2014-2020. Haridus- ja Teadusministeerium on välja toonud, et selle arengukava eesmärgiks on noorte iseseisvate valikute avardamine ja noortele asjatundliku toe pakkumine noortele endile oluliste otsuste tegemisel. Kirjeldatud eesmärgi saavutamiseks on arengukavas ühe võimalusena välja toodud noorte kaasamist noortekeskuste tegemistesse. (Ladva 2012)

Käesoleva lõputöö eesmärgiks on uurida 7.-9. klassi õpilaste motivatsiooni seoses noortekeskuses korraldatavates tegevustes osalemisega. Tulenevalt uurimistöö sisust, püstitas töö autor järgmised uurimisülesanded:

- Uurida noortekeskuste rolli ühiskonnas;
- Välja selgitada põhikooli õpilaste nägemus/ootused noortekeskuste võimalustest ja rollist;
- Võrrelda noortekeskustes käivate ja mitte käivate laste motivatsioone ja ettepanekuid seoses noortekeskustes pakutavate võimalustega.
- Võrrelda noortekeskustes käivate ja mitte käivate laste motivatsioone ja ettepanekuid seoses noortekeskustega;

- Uurida, kas 3. ja enama lapsega perest pärit noored käivad noortekeskustes rohkem või vähem võrreldes 2. ja 1. lapseliste peredega;
- Uurida kas leidub seos õpilaste koolivälise aktiivsuse õppetulemuste vahel.
- Uurida, kellega noored eelistavad noortekeskuses käia.
- Välja selgitada, kellega koos ja miks eelistatakse käia noortekeskuses.

Uurimustööst tulenevat infot soovitakse rakendada 2013 aasta suvel toimuva Tartu noortekeskuste ühisürituse „Suvetelk 2013: Kangelassuvi“ raames. Suvetelk on iga-aastane vabaõhu noortekeskus, mille eesmärgiks on pakkuda noortele ennast arendavaid meelelahutustegevusi (Lehtme 2013).

Andmeid koguti *online*-ankeetküsitlusega (vt lisa 1) kvantitatiivsel meetodil. Ankeedis oli ka kvalitatiivse sisuga küsimusi, mis vajadusel kodeeriti arvulisteks väärtuseks, andmete paremaks analüüsiks. Andmeid analüüsiti MS Exceliga.

Tähtsamateks allikateks on Eesti Noorsootöö Keskuse ja Haridus- ja Teadusministeeriumi koostöös tehtav Noortevaldkonna tausta uuring uue Noortevaldkonna arengukava koostamiseks. Samuti kasutati erinevaid Noorteseire tehtud uuringud noorsootöö valdkonnas ja Euroopa, Eesti ja Tartumaa arengukavasid.

Teoreetilise tagapõhja uurimiseks kasutas töö autor seisukohta üle Euroopaliselt tunnustatud T-Kit käsiraamatutest. Samuti uurib töö autor erinevate psühholoogide teooriaid inimeste vajadustest, tuntuima vajaduste teooria autor on A. H. Maslow.

Käesolev töö on jaotatud kaheks suureks peatükiks: noortevaldkond ja selle põhialused ning õpilaste nägemus noortekeskustest Tartumaal. Esimeses pooles antakse ülevaade noortevaldkonna poliitilistest seisukohtadest Euroopas ja Eestis ning uuritakse noortekeskuste rolli noorte vajaduste rahuldamisel. Teises pooles kirjeldatakse Tartumaa noortekeskuste võimalusi ning analüüsitakse küsitluse tulemusi.

1. NOORTEVALDKOND JA SELLE PÕHIALUSED

1.1. Ülevaade noortevaldkonnast

Noorte vanusegrupp, 7-26 aastased, on elanikkonnast oma olemuselt ja tegevustelt kõige eriilmelisem: selles on kooliminejaid, seal käijaid ja väljakukkunuid. Sinna kuulub inimesi, kes on asunud värskest tööle või loonud pere. Samuti leidub nende seas inimesi, kes ei mahu ühegi mainitud kategooria alla. Eestis elavate noorte sotsiaalmajanduslik taust ja võimekus on erinev, kuid neid kõiki ühendab üks tunnus – neil tuleb suhteliselt lühikese aja jooksul teha kaalukaid valikuid. (Noortevaldkonna taustast 2013)

Euroopa Liidus ja Eestis on noortepoliitika kujunenud loomulikuks osaks elukestva hariduse kontseptsioonis. Eestis on tugeva aluse noortepoliitika rakendumisele loonud noorsootöö jõudsad arengud alates 90ndate lõpust. Lähtutakse arusaamast, et enese ja kogukonnaga toimetulev noor on arengueeldusi loov ressurss. (Noortepoliitika põhimõtted (b) 2013)

Perioodil 2006-2013 oli eesmärgiks kujundada Eesti noortepoliitikat kvaliteeteadmiste põhjal ning selle elluviimine tugines „Noorsootöö strateegias 2006-2013“ määratletud arengusuundadele. Noortepoliitika arengus toetatakse üldistatud näitajatele: noorte olukord ja elukvaliteet Eestis – seetõttu koostatakse regulaarseid ülevaateid noorte elu ja toimetulekut kirjeldavate andmetega: arendatakse andmebaase noorte eluolu jälgimiseks, toetatakse noorteuuringuid ning koostööd noorteuuriijate, poliitikakujundajate ja noorsootöötajate vahel. Samuti kaasatakse üha enam noorte ja neid esindavaid organisatsioone aruteludesse riigi tasandil. (Eesti noortepoliitika elluviimine ... 2013)

Eesti strateegilised valikud haakuvad Euroopa Liidu koostöös kokku lepitud arengusuundadega, kus peetakse samuti oluliseks lõimitud lähenemist toetavaid

tegevusi. Koostööprioriteetide mõju on Eesti noortepoliitika arengutele olnud tunnetatav juba milleeniumi algusest. (Euroopa Liidu noortepoliitika 2013) 27. Novembril 2009 kiideti heaks Euroopa Liidu Nõukogus resolutsioon Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostööraamistikust aastateks 2010-2018, kus keskendutakse peamiselt sellele, et luua hariduses ja tööturul rohkem võrdseid võimalusi kõikidele noortele ning edendada kõikide noorte kodanikuaktiivsust, sotsiaalset kaasatust ja solidaarsust. (Noorsootöö strateegia ... 2011: 2) Koostööprioriteetid toetavad peamiselt järgmisi tegevusvaldkondi: haridus ja koolitus, tööhõive ja ettevõtlikkus, tervis ja heaolu, loovus ja kultuur, osalus, vabatahtlik tegevus, sotsiaalne kaasatus ning noored ja maailm. (Euroopa Liidu noortepoliitika 2013)

Euroopa Liidu Nõukogu leiab, et eriti oluline on kõikidele noortele tagada võimalus oma potentsiaali parimal viisil rakendada. Seda mitte suuremate ressursside investeerimisega noorte igapäevaelu mõjutavatesse valdkondadesse, vaid noortele tuleks anda ka võimalus ise tegutseda, toetades nende vabadust ja võimalusi ühiskonna säästva arengu ning euroopalike väärtuste ja eesmärkide nimel tegutsemiseks. Samuti nõuab see erinevate poliitikavaldkondade paremat kooskõlastamist. (Euroopa Liidu noortevaldkonna... 2009: 6)

Eesti noortepoliitika üldeesmärk on tagada noorte osalus otsustusprotsessides ning nende huvide ja vajadustega arvestamine kõigis noortepoliitika toimealades: noorsootöö ning tööhõive-, tervise-, kultuuri-, sotsiaal-, pere-, kuriteoennetus- ja keskkonnapoliitika. „Eesmärgi suunas liigutakse lõimitult, keskendudes noorte läbivale esiletoomisele. Horisontaalse lähenemisega on noortele osalusvõimaluste loomine ja nendega arvestamine suunatud nii iga üksiku valdkonna kui ka kogu ühiskonna arengule.“ (Eesti noortepoliitika toimealad 2013)

Suurbritannia noortenõukogu on ühe oma peamise eesmärgina välja toonud noorte jõustamise. Soovitakse aidata noortel panustada oma tulevikku: jõustades ja inspireerides noori sekkuma kohalikesse, rahvuslikesse ja rahvusvahelistesse kogukondadesse. Sealjuures arendades noorte oskusi, enesekindlust ja kampaania võimalusi. Loodetakse jõuda ka noorteni, kelle hääl iseseisvalt ei jõua teisteni. (Strategic ... 2010: 2)

Lõimitud noortepoliitika tulemusena kujuneb noorel nn kogemuste pakett, mis sisaldab kõike vajalikku ettetulevate väljakutsete, valikute ja võimalustega positiivseks toimetulekuks, sh (Noortepoliitika põhimõtted (a) 2013):

- osalusvõimalusi ja -kogemusi,
- õppimist,
- loovust ja väljendusvõimalust,
- infot ja nõustamist,
- kuuluvuskogemust ühiskondlikus elus,
- turvalisust ja heaolu,
- probleemide ennetust ja tuge nendega toimetulekul.

Noorsootöö on osa noortepoliitikast ja koolivälisest haridusest (Euroopa Liidu noortevaldkonna... 2009: 12). See aitab leida seoseid noore seatud eesmärkide, väärtuste ja võimaluste vahel (Noortevaldkond aastasse 2020 2013: 8). Noorsootöö roll on olla mitteformaalse õppimise keskkond, kus noor, arenev isiksus omandab vaba tahte alusel erinevaid kogemusi ja oskusi, mis aitavad tal näha ümbritsevat ühiskonda mitmekesisemana, teha oma elus põhjendatumaid valikud ja olla pädev igapäevastes olukordades. (Pihor jt 2012: 1)

Samuti õpetatakse noortele lugupidamist erinevatest väärtusest. Seal juures tuleb aga silmas pidada, et osades gruppides on mõnda väärtust rohkem vaja kui teist ning väga palju oleneb kontekstist. Uurides inimestelt mida nad vajavad, kindlustatakse kohatute väärtuste mitte peale surumine. (Nelson, Prilleltsky 2005: 66)

Noorsootöö teine eesmärk on toimida keskkonnana, kus noor saab tunda end turvaliselt, rakendada ja arendada oma „teha tahtmist“, algatusvõimet ja pakkuda noortele vastutasuks positiivseid kogemusi, mis aitavad kaasa tegusa inimese kasvamisele. (Pihor jt 2012: 1)

Inglismaal on olulisel kohal termin „õpilase hääl“ – see viitab õpilaste vaadete kuulamisele kõrgemal tasandil ning nende vaadete kaasamist otsuste tegemistesse. Efektive juhtimise tulevik peitub õpilaste aktiivses kaasamises nende haridustee ja kogukonna kujundamisse. (Listening ... 2012)

Inglismaa valitsus, tuginedes ÜRO Lapse õiguste konventsioonile (1991), on pühendunud laste õiguste kaitsele ning teadvustamisele (*Ibid.*). Samast dokumendist lähtub ka Eesti oma noortevaldkonna kujundamisel: „laps tuleb põhjalikult ette valmistada iseseisvaks eluks ühiskonnas ja ta tuleb üles kasvatada Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni ideaalide, eriti rahu, väärrikuse, sallivuse, vabaduse, võrdsuse ja ühtekuuluvuse vaimus“.

Ka Eesti noorsootöö seadusesse (2010: §4) on kirja pandud, et noorsootöö on tingimuste loomine noore isiksuse mitmekülgeks arenguks, mis võimaldab noortel vaba tahte alusel perekonna-, tasemehariduse-, ja tööväliselt tegutseda, toetades noorte omaalgatust ja kaasates noori otsustusprotsessidesse. Juba 2001. aastal on Euroopa Noortepoliitika Valges Raamatus (2001: 42) välja toodud, et noorsootöö on noorte isikliku arengu oluline tugielement.

Noorsootöö korraldamine on vastavalt noorsootöö seadusele ja kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele omavalitsusüksuse ülesanne oma haldusterritooriumil, noorsootöö kontseptsiooni põhjal võib kohalik omavalitsus delegeerida noorsootöö ülesandeid mittetulundussektorile. (Noorsootöö strateegia ... 2011: 10) Riigikogus menetleb juhtivkomisjonina noortevaldkonna teemasid kultuurikomisjon, samas vastutavaks ministriumiks on Haridus- ja Teadusministeerium, mis kavandab noortepoliitikat ja korraldab noorsootööd noorte osaluse ja ühiskonda lõimumise soodustamiseks, koordineerib maavalitsuste tegevust valdkonnas ning juhib oma hallatava asutuse, Eesti Noorsootöö Keskuse tööd. (Noorsootöö korraldus 2013)

Tuginedes Euroopa Noortepoliitika Valgele raamatule, on Euroopa tasandil prioriteediks informatsioon noortest. Seda nähakse järjest rohkem võtme rollis kindlustamiseks noorte ligipääsu sotsiaalsetele ja kodanlikele võimalustele. (Youth ... 2009: 42)

Noorsootöö strateegiale (2011:21) tuginedes on noorsootöö korralduse põhimõtteid 10: Noorsootööd pakutakse noortele võimalikult nende elukoha lähedal ja selle peamised korraldajad on kohalikud omavalitsused, noorteühingud ja noorsootööasutused. Noorsootöö teostus ja keskkond on turvaline, kvaliteetne, mitmekesine, uuenduslik ja

uute (lisa)väärtuste loomisele suunatud. Samuti noorte poolt aktsepteeritav ning soodustab mitteformaalset ja informaalset õppimist.

Noorsootöö korraldaja ja noorsootöötaja on ausad ning avatud noorsootöö eesmärkide ja meetodite osas. Mittetulundussektori tahte ja valmisoleku olemasolu korral sõlmib avalik sektor noorsootöö konkreetsete funktsioonide täitmiseks lepingud ning rahastab nende korraldamist kohalike omavalitsuste ja/või riigi kinnitatud rahastamis põhimõtete alusel. Noorsootöö struktuur võimaldab noortel osaleda otsustamises, eelkõige riigi ja kohaliku omavalitsuse arengukavade koostamises ning noorsootöö rahaliste vahendite planeerimises ja jaotamises. Noorsootööd kavandatakse, koordineeritakse ja tehakse erinevatel haldustasanditel erinevate sektorite koostöös. Noorsootöö vajab eesmärgipärast planeerimist, regulaarset analüüsi ja hindamist. Noorte osalus ja mitteformaalse õppimise kvaliteet on näitajad noorsootöö hindamisel. (*Ibid.*)

Noorsootööd korraldatakse erinevates institutsioonides ja vormides, kasutades mitmekülgseid meetodeid. Noorsootöö teenuseid pakuvad noorteorganisatsioonid, huvikoolid, noortekeskused, noortelaagrid, noorteprogrammid ja –projektid, koolid jne. (Noorsootöö korraldus 2013)

Noorsootöö jaguneb kümneks valdkonnaks (Noorsootöö strateegia ... 2006: 23):

- erinoorsootöö,
- huviharidus ja –tegevus,
- noorte teavitamine,
- noorte nõustamine,
- noorsoo-uuringud,
- noorsootööalane koolitus,
- tervistav ja arendav puhkus,
- töökasvatus,
- rahvusvaheline noorsootöö,
- noorte osalus.

Erinoorsootöö rõhk on riskioludes elavatele ja/või probleemkäitumisega noortele arengueelduste loomisel noorte võimete ja oskuste aktiveerimise ning motivatsiooni

suurendamise kaudu (*Ibid.*). Lisaks tegeletakse veel kuriteoennetusega eelnevalt riskikäitumise ennetamisega (Erinoorsootöö 2013). Huviharidus (pikaajaline) ja huvitegevus (lühiaajaline) on süsteemsed juhendatud tegelemised huvialaga vaba tahte alusel tasemeõppest ja tööst vabal ajal, et omandada süvendatud teadmised ja oskused valitud huvialal. (Noorsootöö valdkonnad 2005)

Noorte teavitamine on aja- ja asjakohase, kvaliteetse ning kättesaadava informatsiooni ja teavitamise teenuste tagamine noortele. Noorte nõustamine tagab noortele toe ja info, võimaldamaks neil langetada nende elu puudutavaid otsuseid. Noorsoo-uuringud tagavad noortevaldkonna planeerimiseks ja teostamiseks vajalike süstemaatiliste ja võrreldavate uuringute olemasolu ning noortele suunatud tegevuste teadmispõhiste tegevuste planeerimise. Noorsootööalane koolitus võimaldab kvaliteetseks noorsootööks vajalike hoiakute, teadmiste ja oskuste omandamise ja arendamise võimaluste olemasolu, kättesaadavuse ja kvaliteedi tagamise noorsootöö arengu ja tulemuslikkuse soodustamiseks. (Noorsootöö strateegia ... 2006: 23)

Tervistav ja arendav puhkus on noortele tervistavaks ja arendavaks tegevuseks võimaluste tagamine tervistava puhkuse ja vaba aja veetmise projektide ning laagrite korralduse kaudu. Töökasvatus soodustab mitmekesiste meetmete kaudu noorte tööhõivevalmiduse tõstmise ning noorte olukorra parandamise tööturule sisenemisel. Rahvusvaheline noorsootöö on noortele ja noorsootöötajatele rahvusvahelise koostöö kogemuste ja kultuuridevahelise õppimise võimaluste loomine. Noorte osalus põhineb noortele mitmekesiste osalusmotivatsiooni ja –võimaluste loomises. (Noorsootöö valdkonnad 2005)

„Noorsootöö algab seal, kus on noored oma vaadete, arvamuste ja huvidega.“ See aitab kujundada noore eetilisi tõekspidamisi, kodanikutunnet ja austust teiste kultuuride vastu. Noorsootöö toetab noort õppides iseenda, teiste ja ümbritseva ühiskonna kohta kavandatud ja kavandamata tegevuse kaudu. (Noorsootöö strateegia ... 2006: 21)

Noorsootöötaja rollid ja töömeetodid sõltuvad noorsootöö teostamise kohast, olukorrast, sihtrühmast ning eesmärgist. Need rollid sisaldavad tööd noorega ja noorterühmadega, programmide ja projektide planeerimist ning hindamist, hoonete ja seadmete haldamist, kaastöötajate juhtimist, koostööd teiste valdkondade spetsialistide, vanemate ja

huvirühmadega. Huvikoolides tegutsevad erinevate huvialade spetsialistid on lisaks erialastele teadmistele omandanud noorsootöölased teadmised. Üldhariduskoolides töötavad noorsootöötajad – huvijuhid – keskenduvad noorsootöö korraldamisele või praktilisele teostamisele olenevalt kooli arengukava vajadustest ja tingimustest. (Noorsootöö strateegia ... 2006: 22)

Näiteks julgustatakse õpilasi aktiivselt osalema demokraatlikus ühiskonnas – noorte parlamentide (Eestis volikogud) ja kooli noortenõukogude (Eestis õpilasmavalitsused) pidamisega arendatakse koostöö ja suhtlemisoskust julgustades võtma sealjuures ka vastutust. (Listening ... 2012)

Samuti panustab kaasamine saavutustesse ja edusammudesse – noored saavad osa mitmest erinevast tööeluks vajalikust boonusest. Enesekindlus kasvab, samuti eneseaustus, kompetents ja vastutusvõime tugevnevad. Sealjuures on koolides täheldatud, et osaledes otsustusprotsessides, suureneb õpilaste motivatsioon õppida ja ennast arendada. (*Ibid.*)

Noor inimene tihti peale ei tea veel, mida elult tahta või oodata. Sellele vaatamata on igal noorel siiski oma lemmik tegevused ning hovid, mis püsivad ning on sobilikud vaba aja sisustamiseks. Noorsootöö pakub noorele võimalust lisaks sõpradega aja veetmisele tegeleda just noorele endale meeldivate ning huvi pakkuvate tegevustega. Noortekeskused noorsootöö vahendajana pakuvad oma küllastajaskonnale mitmesuguseid arendavaid tegevusi, ning võimalusi, mis tulevad noortele kindlasti rohkem kui ühes eluvaldkonnas kasuks.

1.2. Noortekeskuste roll ja eesmärgid

Avatud noortekeskuste süsteemi arendamist arutati Eestis esmakordselt 1999. aastal 80 valla ja linna esindajate koostööseminaril, kus toimunud arutelu tulemusena ilmutasid 94 valla ning 26 linna esindajad valmisolekut avatud noortekeskuse asutamiseks. 2000 aastal algas Eestis laiaulatuslikum avatud noortekeskuste asutamine. 2001.a kinnitati noorsootöö kontseptsioon, mille kohaselt on avatud noortekeskustel oluline roll noorsootöö riiklike eesmärkide elluviimisel. Selle kontseptsiooni kohaselt on ja peab

saama avatud noortekeskus noorsootöö korraldamise põhistruktuuriks. Kontseptsiooni kohaselt on avatud noortekeskus koht, kus võivad vabatahtlikkuse alusel käia kõik noored ja mis on ümbruskonna noorsootöö korraldamise keskuseks. (Noorsootöö Eestis ... 2005)

Arusaamine noorte ühiskonnas osalemisest areneb pidevalt eriti just nende osalemisest ühiskonna tsiviil ja poliitilises ülesehituses. Osalemine selles kontekstis tähendab palju enam kui pelgalt konsulteerimist noortega nende noorte osalemisest, kes tõepoolest esindada ja moodustavad mingi usaldusväärse läbilõike euroopa noortest. (Croft jt 2003: 11)

Kõik inimesed, ükskõik kas me näeme neid gruppide või üksikisikutena, vajavad juhtimist ja suunamist, et nad oma potentsiaalini jõuaksid. (Bortini jt 2000: 45) Noorsootööl on väga oluline roll selles, et jõuda noorteni kes igapäev seisavad silmitsi tõrjutusega, aidates neid noori ka omavahel kokku viia. Tõsi, ühiskonnas on palju teisigi tegureid, mis noorte kaasatust suurendava, väheolulised pole seejuures noorte endi võimed ja tugevad küljed, kuid just erivajadustega või vähemate võimalustega noorte jaoks saavad noorsootöö ja noorteorganisatsioonid olla peamisteks kaasamise vahenditeks. (Croft jt 2003: 21)

Noorsootöö aitab noorel inimesel õppida enda, kaaslaste ja ühiskonna kohta läbi tegevuste mis kombineerivad rõõmu väljakutseid, õppimist ja saavutust. Protsessis kesksel kohal on noore ja noorsootöötaja suhe ning protsessi alustamiseks peab noor inimene ise olema valmis tegutsema. (The NYA ... 2007: 1)

Kui noorsootöötaja toetab noort, siis mõjud avalduvad suuremale ümbrusele kui ainult sellele ühele noorele. Sotsiaalse võrgustiku olemasolu parandab eluolu kõigi jaoks: laste, lastevanemate ja ka kogukonna jaoks. Sotsiaalsed võrgustikud tugevdavad küll sotsiaalset kapitali, kuid sellel on ka negatiivne külg. Valitsus võib ära kasutada tugevat ja ühtset kogukonda, et veeretada vastutus enda õlult kogukonnale. (Nelson, Prilleltensky 2005: 112) Noortekeskused küll julgustavad noori võtma vastutust, kuid oluline on ka jälgida ümbritseva ühiskonna rolle.

Et ühiskond saaks noorte osalemisest tõepoolest maksimaalset kasu, tuleb anda kõikidele noortele vahendid ja võimalused oma osalemisõiguse kasutamiseks. Kui meie eesmärgiks on luua parem homne, siis on ka kõige haavatavamate ja kõrvalejäetumate noorte hääle kuulda võtmine hädavajalik. Noored kelle elu on olnud raske ja kelle tulevik on seetõttu ebakindel, võivad meile õpetada võrdsusel, õiglusel ja rahul rajaneva Euroopa tähendust ning juhatada teed selle juurde. Kuid esmalt tuleb anda nendele noortele osalemisvõimalus. (Croft jt 2003: 12) Nagu eespool mainitud sai, siis suurimat võimalust suudavad pakkuda noortekeskused.

Noortekeskused on peamised noorsootöö teostajad. Noortekeskuste tegevust korraldavad kohalikud omavalitsused või mittetulundusühingud. Noortekeskused võivad olla erinevad – avatud noortekeskused, teavitamis- ja nõustamiskeskused, noorsootöö keskused jm. (Noorsootöö strateegia ... 2006: 23) Noortekeskused toetavad noorte omaalgatusi, neil puudub kindel õppekava ning panustatakse erinevateks arendavateks tegevusteks tingimuste loomisele. Eriti soodustatakse koostööoskuste arendamist. (Avatud noortekeskuse ... 2013)

„Avatud noortekeskus (*edaspidi: ANK*) on kohaliku omavalitsuse või eraõigusliku juriidilise isiku noorsootööasutus, mis tegutseb noorsootööseaduse alusel.“ ANKi eesmärgiks on noorte toimetuleku ja tööhõive valmiduse suurendamine, nende sotsiaalse kompetentsi tõstmine, kutse-eelsete oskuste andmine. (Avatud noortekeskuse ... 2013) Sealjuures ei ole ANKi esmane ülesanne anda konkreetseid oskusi tööturul toimetulekuks või elus ettetulevate keeruliste olukordade lahendamiseks, vaid luua tingimused, mis aitavad kaasa isiksuse arengule (Batueva, Pihor 2012: 15) – peetakse oluliseks pakkuda mitte-formaalset õppimist konkurentsivõime kasvatamiseks – vähendamaks noorte tööpuudust ja koolist välja langemist. (Noorsootöö strateegia ... 2011:3)

Õppimine ja õppima õppimine on muutunud enesearendamise keskpunktiks individuaalne. Keskkond ja teised inimesed on õppimise juures äärmiselt olulised, kuna nad moodustavad konteksti ja annavad õppijale lisatähenduse (Bortini jt 2000: 21). Noorsootöötaja noortekeskuses suunab noort ja aitab tal luua sildu elu eri valdkondade vahel (The NYA ... 2007: 4).

Noortekeskused peaksid olema avatud sellistel aegadel, mis noortele sobivad. Noortekeskust võib külastada iga noor, kes järgib keskuse reegleid. Reeglid on kehtestatud enamasti noorte endi poolt, kes ka kontrollivad keskuse reeglitest kinnipidamist. Selle läbi areneb noorte kollektiivne vastutus keskuse hea käekäigu eest. Kuna enamuses noortekeskustes töötab ka täiskasvanud inimene, siis on noortel võimalus saada asjatundjate nõuandeid oma probleemide lahendamiseks ning saada abi võimalik erinevate ideede, mis pole seadusandlusega vastuolus, ellu viimisel. (Avatud noortekeskuse ... 2013)

Kindlasti tuleb silmas pidada, et avatud noortekeskus ei asenda teisi asutusi, nagu näiteks huvikoole ega nõustamiskeskusi. Samas võib ANK olla mõne teise noorte-, sotsiaal- või kultuurivaldkonna asutuse struktuuriüksus, näiteks võib ANK tegutseda kohaliku rahvamaja noortetoana või tegutseda huvikool, nõustamiskeskus ja noortekeskus ühe üksuse all.

Iga noortekeskuse mudel ja pakutavad teenused on erinevad, sest ANKi tegevus kujundatakse sõltuvalt piirkondlikest vajadustest. Lisaks eesmärkidele pakkuda noortele tegutsemisvõimalust, toetamaks sotsiaalset arengut ja kodanikuaktiivsust, võib ANK samuti olla tugikeskuseks erinevatele ühingutele, liikumistele, noorterühmadele. Kuigi avatud noortekeskuste rõhk on suunatud noortele, tehakse koostööd ka teiste vanuserühmadega. (*Ibid.*)

Kui noor külastab noortekeskust, siis noortekeskus üritab pakkuda talle stabiilset keskkonda. See võib olla lisaboonus kodusele elule, samas võib see ka kompenseerida puudujääke kodus. Noorsootöötaja pakub noorele ise tuge ning üritab ka viia ühiste huvidega noored oma vahel kokku, tekitades neile ühise eesmärgi ja võimaluse eneseteostuseks ja rahuldades kuuluvuse tunde vajadust.

Ühise eesmärgi nimel töötavate inimeste poolt loodud sünergia võimaldab täide saata palju enam, kui see on võimalik üksikisikute puhul, kes ei jaga sama visiooni (Bortini jt 2000: 45). Noortekeskuse roll ongi viia kokku sama visiooniga inimesed ning aidata neil teostada ühiseid eesmärke. Kõigis tegevustes julgustavad ja toetavad noorsootöötajad noori inimesi langetama otsuseid ja võtma vastutust. Mõlemat nii noortekeskuses, -projektis kui ka laiemas ühiskonnas. (The NYA ... 2007: 9)

Mittesotsialiseerumise puhul võib noorel tekkida abituse või üksinduse tunne: intuiitiivne, kõikevaldav tunne, mis võib kujuneda välja ängistuseks. Karen Horney arvates tekivad sellised tunded turvatunde puudumisest inimeste vahelistes suhetes. Ta väitis, et vanemad võivad oma hoolimatu või isegi vaenuliku käitumisega põhjustada oma lastel neurotismi. Selle tagajärjel võivadki noored minna noortekeskustesse: otsima seal turvatunnet. (Luhaäär 1998)

Noore arengu kujundamisel lasub kõige suurem vastutus vanematel, perekonnaliikmetel, kasvatajatel. Paljud hetked ja momendid vanemate käitumises võivad lapsi/noori mõjutada ning neis stressitunnet tekitada. Tasakaalutus, lubaduste mitte täitmine, kellegi teise eelistamine, ülehooldamine jne. – see on vanematepoolne ebaõige käitumine, mis võib noores kujundada vaenulikkust ning vastumeelsust. Vastumeelne noor jääb nagu kahe tule vahele: üheltpoolt tunneb ta, et ta sõltub oma vanematest, kuid teisalt tunneb nende vastu vaenu, solvumist, viha (Keltikangas-Järvinen 1992).

Noor, olles noortekeskuses, õpib ka teiste endaealistega suheldes. Oskus luua lähedasi suhteid on üks iseseisvumise tunnuseid. Kogu noore elu koosneb suhetest. Alguses ümbritsevad noori nende vanemad või hooldajad ja õed-vennad, siis lisanduvad naabrid, sõbrad, koolikaaslased, silmarõõmud ja õpetajad. Suhete aluseks on suhtlemine. Suhted ja suhtlemisviisid on aja jooksul väga palju muutunud. Inimestevahelised suhted ei ole enam nii stabiilsed kui varem, samuti on väga suur osa suhtlemisest koondatud virtuaalmaailma.

Olgu suhted millised tahes, tõsiasi on see, et ühel päeval põhjustavad inimesed noore elus rõõmu, teisel päeval viha või kurbust. Need kõik on normaalsed tunded, millega toimetulemiseks on oluline neist teadlik olla, kuna nad mõjutavad noori mitmel viisil ning kuna inimene on sotsiaalne olend, siis tal on vaja seda kellegagi jagada – on vaja inimest, keda usaldatakse (Suhted 2013). Tihtipeale otsitakse seda inimest noortekeskusest noorsootõtaja näol.

Eakaaslased, kellega noor suhtleb ja läbi käib, määravad ära omal moel noore käitumismaneerid, nende väärtushinnangud, hoiakud, isegi suitsetamise, alkoholi ja narkootiliste ainete tarbimise, mis on iseenesest halb eeskuju. Veel määravad suhted

eakaaslastega ära noore suhtlemiskultuuri (Aimre 2006: 145-146). Inimene, eriti noor ei ela ja ei tegutse üksinda ja eraldiseisvana, vaid ikka koos teistega. Valdava osa oma ajast veedab noor inimene omataoliste inimeste keskel – koolis, perekonnas, tööl, huviringis ning ka noortekeskustes. Üheskoos tegutsedes tekivad inimeste vahel väga mitmesugused suhted, mis neid mõjutavad. (Sõerd 1992: 97)

Enamustes noortekeskustes tegutseb mõni huvialaring, kust huvilised saavad osa võtta. Noore ringitööst osavõttu ei tohiks kuidagi piirata ega takistada, sest just sedasi tegutsedes enda jaoks meeldival alal, võib noor saavutada midagi, mis paneb ta enda üle uhkust tundma. Noor taipab, et tal on potentsiaali näiteks kunstiringitöös ning lisaks sellele on tal ringi tööst osa võttes võimalik ennast teostada. Kui huvikoolides on tihtipeale huviringid tasulised, siis noortekeskuste eripära seisnebki selles, et noored saavad enamus ringides tasuta osaleda. See annab ka vaesematele noortele võimaluse eneseteostuseks ja –avastuseks.

1.3. Noortekeskus kui noore vajaduste rahuldaja

Eeskujud, mis noorest isiku kujundavad, saab noor just end ümbritsevatelt inimestelt ja sõpradelt, kellega ta viibib koos iga päev. Need on inimesed, kes mõjutavad – kiidavad või laidavad – noore inimese arengut, käitumist ning mõttemaailma kõige rohkem.

Adler on välja toonud mõiste sotsiaalne hoolivus. See tähendab inimeste kokkukuuluvust, vendlust, vastastikuse toetamist, osavõtu ja abiprintsiipi. Ennast teostades on oluline säilitada usaldusvahekord kaasinimestega ning silmas pidada ka nende huve. Inimene peaks tundma kokkukuuluvust oma pere, sõprade, kodukandi ja rahvusega. (Kidron 2005: 36)

Vanemad mõjutavad oma lapsi, sh ka noori iga kooselatud tunni ja päevaga, oma harjumuste ja tegudega, oma vigade ja tegematajätmistega, oma armastuse või selle puudumisega. Perekonnas õpivad kasvavad noored vanematelt hoiakuid, teiste inimestega suhtlemist, kombeid ja ka elutarkusi. Vanemad jätaavad oma järeltulijatesse kustumatu jälje, mis sageli alateadlikult mõjutab noori läbi terve nende elu: noored omandavad suure osa oma käitumisviisidest, seisukohtadest ja väärtushinnangutest just

oma vanematelt ning perekonnalt. Kodu ja perekonna mõjud ulatuvad üle aegade, sest isa ja ema taga on isaisa ja emaema, nende vanemad ja vanavanemad. Nendega koos kogu rahva pärimus, eluviis, kultuur. Kodune kultuur ning eluviisid mõjutavadki arenevat noort suurel määral. Perekonna mõjul kujuneb noorel oma ellusuhtumine. (Krull 2000: 146, Tuulik 2006)

Noorte tegevused toimuvad peamiselt gruppides. Otsuste tegemine noorteühendustes on rühmatöö. Motivatsioon on jõud, mis paneb teid midagi tegema. See on seotud emotsioonide, vajaduste ja ootustega. Meie ühiskonnas on suurem osa põhivajadustest – toit, riietus, elukoht – enamuse jaoks meist rahuldatud. Eksisteerivad keskmise tasandi vajadused: kindlustatus töökohaga, mõistlik palk, mõistlikud töötingimused. Püsivalt motiveerivad inimesi kõrgema tasandi vajadused. Nendeks on vajadus kuuluda gruppi sotsiaalne staatus, vajadus oma elu üle kontrolli omada, vajadus eneseteostuseks ja uhkus, vajadus isiklikuks arenguks. (Bortini jt 2000: 30)

Pakkudes noorele võimalusi areneda on vaja tekitada temas huvi tegevuste vastu. Inimese isiksus kujuneb tegutsedes ja kahtlemata on igal areneval noorel vajadus pidevalt midagi teha. Seda nimetatakse tegutsemisvajaduseks. Tegutsemisvajadus paneb inimese liikuma ja tegutsema. Kui takistada noort selle vajaduse rahuldamisel, siis võib noor tunda, et teda nagu karistatakse ja piiratakse (Sõerd 1992: 86). Kindlasti peab jälgima, et huvi tekitamisel oleks ka midagi pakkuda selle rahuldamiseks. Noortekeskustes on palju võimalusi tegutsemisvajaduse rahuldamiseks: lauamängude mängimine, lauahoki, piljard, wii, jne.

Lisaks tegevustele on enamus noortekeskustes võimalik teha endale sooja süüa ja juua. Saada noorsootõtajalt abi koolitöodes. Suuremates keskustes on võimalik ka ennast pesta. Vaesematele lastele pakuvad noortekeskused lisaks kõrgema tasandi vajadustele võimalust rahuldada ka esmatasandi vajadusi: söök, jook, soojus ja ka puhkus.

Liikudes vajaduste hierarhias ülespoole, siis järgmiseks oluliseks sotsiaalseks vajaduseks noortel ja kõigil noort ümbritsevatel inimestel on stabiilsuse ehk ohutuse vajadus. Noor püüdleb suhetes teiste inimestega stabiilsuse poole. Kui teatud annus ebastabiilsust võib olla isegi motiveeriv, sest sunnib pingutama, siis pidev ja liiga suur

ebakindlus tekitab noores, olenevalt inimesest, stressi või ükskõiksust, ka on võimalus agressiivsusele (Niitra 2005: 178).

Selleks, et toime tulla ängistusega, hakkab noor kasutama erinevaid kaitsestrateegiaid. K. Horney kirjeldas erinevaid noorele omaseid neurootilisi vajadusi, mida noor samuti saab noortekeskuseid külastades rahuldada. Näiteks armastuse ja heakskiiduvajadus ehk lakkamatu püüe olla armastatud ja kaaslaste poolt hinnatud. Samuti vajadus partneri järele – tugev sõltuvus kaaslastest ja hirmutunne üksinduse ees. Vajadus ühiskondliku tunnustuse järele ehk soov olla teiste imetluse objektiks. Lisaks veel võimu- ja eneseimetlemisvajadus: vajadus domineerida kaaslaste üle ja luua endast ilustatud kujutlus. (Luhaäär 1998)

Iseseisvus tähendab enda elu eest vastutuse võtmist ja iseseisvalt otsuste langetamist. See ei tähenda loomulikult, et noort enam ükski inimene ei ümbritseks või ei mõjutaks, kuid lõpliku otsuse langetab ta ikkagi ise. Iseseisvumine ei ole seotud ühegi konkreetse tegevuse, vanuse, verstapostiga vms. Mõni saab iseseisvaks väga varakult ja äkki, näiteks 15-aastaselt teise linna kooli minnes. (Iseseisvumine 2013) Teistel võtab see kauem aega. Laps, kellel puudub kõrval täiskasvanud inimene, võib küll olla meeletult iseseisev, kuid tal jääb arendamata oskus usalduslikke suhteid luua. Noorsootöötajad on märganud, et sellised lapsed ja noored väga tihti ei usalda ega austa täiskasvanuid ning neil on raske usaldada ja austada ka noorsootöötajat. (Beilmann, Pihor 2011: 4)

Noor vajab kontakti teiste inimestega. Tal on vajadus suhelda. Enamik inimesi (noori) ükski olemist ei talu, sest see võib olla väga raske ja piinav. Inimene suhtleb nii tööl kui kodus. Noor suhtleb ka end ümbritsevate inimestega noortekeskuses. Sedasi saab noor rahuldada noortekeskust külastades ühte oma sotsiaalsetest vajadustest-suhtlemisvajadust. Suhtlemisvajadus on eri inimestel erinev, kuid reeglina vajavad seda rohkem naised ja noored. Oskus suhelda on elus väga tähtis, sest selle abil võib paljugi saavutada (Niitra 2005: 178).

Iga noor inimene tunneb oma elus pidevalt armastuse, kiindumuse ja ühtekuuluvuse vajadust. Armastus ja kiindumus on kaks tunnet/vajadust, mis on omavahel tihedalt seotud. Kui need vajadused on rahuldamata, tunneb noor mingil hetkel kaaslaste ja sõprade puudumist. Noor januneb oma koha järele grupis või perekonnas ning püüdleb

pingsalt selle poole – sellise koha omandamine tähendab rohkem kui ükskõik mis muu maailmas. (Maslow 2007: 83-85)

Kui noor on saavutanud kuuluvuse tunde, siis on ka igal noorel vajadus heakskiidu ja austuse järele. Noor tahab, et grupis, kuhu ta kuulub, teda hinnatakse. A. H. Maslowi järgi seisneb austus nii enese- kui teiste austuses. Iga inimene ise peab tundma ennast väärikana. Eneseaustus on seotud teiste poolt ärateenitud tunnustuse ning austusega. Noor vajab tingimata tunnet, et tema tegevus on hinnatud ja tunnustatud teiste poolt (Kidron 2005: 91-105).

Iga inimene vajab, et teda märgataks ja kiidetaks. Noore tunnustuse vajadust aitab rahuldada igasugune esiletõstmine, kiitus (näiteks noortekeskuses noorsootöötaja aitamise puhul saab noor viimaselt kiituse), millegagi premeerimine, edutamine milleski. Lihtne kallistus, heakskiitev või toetav õlale patsutus, või mööduva inimese naeratamine võivad noore tunnustuse vajadust rahuldada. Naeratus on ju nagu bumerang, mis tuleb saatja juurde alati tagasi ja muudab enesetunde paremaks. (Niitra 2005: 178).

Sõpradel ja eakaaslastel on samuti suur mõju noore identiteedi kujunemisele. Vajadus teiste heakskiitvale arvamusele ja tunnustusele on üheks tähtsaks sotsiaalse kontrolli allikaks. Just mõjutavate sõprussuhete tähtsustamine on noortele vägagi iseloomulik, eriti kui kodus jääb tähelepanu noorele väheseks. Eelkõige meeldivad sõprussuhted ja sõprade seltskond võivadki olla lisaks aktiivsele aja veetmisele, noore noortekeskuste külastamise põhjuseks (Krull 2000: 151).

Kõigil meie ühiskonna inimestel esineb vajadus kõrge enesehinnangu ja austuse vastu. Igal noorel on vajadus stabiilse, kindla, tavaliselt kõrge enesehinnangu, eneseaustuse või enesearmastuse ning teiste austamise järele. Eneseaustuse vajaduse rahuldamine toob kaasa enesekindluse, väärikuse, maailmas kasuliku ja vajaliku olemise tunded. (Maslow 2007: 85)

Noortel esineb veel vajadust imetluse ja tähelepanu äratamise järele. Seda põhjustab eneseväärikustunne. Vajadus tähelepanu võita võib noort õhutada tegema kõike täiuslikult, et olla kõikidest teistest ilusam, targem ja osavam. Noor, kellel on vajadus

imetluse ja tähelepanu äratamise järele, naudib seda, kuidas näiteks noortekeskuses teised lähedal olevad inimesed teda imetlevad ja millegipärast kadestavad. Selline nautimine on ka suureks noore enesehinnangu tõstjaks. (Keltikangas-Järvinen 1992:9) Samas selline soov võib tekitada noores ka üleoleva tunde, mis omakorda põhjustab teistes noortes ebamugavust.

Samuti on paljudele noortele omane teistele mõju avaldamise vajadus. Kui noorel esineb nõrka eneseväärikustunnet, siis see nõuab tavaliselt ülespuhutud käitumist, julguse näitamist, mille tagajärjeks on enamasti agressiivne käitumine. Agressiivsete või isegi kohati hulljulgete tegudega ei taha noor ainuüksi teistele oma võimu tõestada vaid eelkõige ise selles veendumusele jõuda. Sellist vajadust omav noor võib vahest panna toime kohati mõistusevastaseid tegusid. Kõik ainult selleks, et püüda tähelepanu oma kõrvalistelt isikutelt (nt. teistelt noortekeskuse noortelt) ja neile mõju avaldada (Keltikangas-Järvinen 1992: 106).

Väga oluliseks vajaduseks noorte hulgas peetakse ka eneseteostuse vajadust. See tähendab püüdlust leida oma oskustele ja võimetele kohast rakendust (Niitra 2005: 179). Tihtipeale raskendab noorel eneseteostuse saavutamist hirm teha vale otsus. Kuna inimestel on tähtis ka heakskiit ümbritsevate inimeste poolt, siis hirm teha vale otsus ja saada kaaslaste pahameele osaliseks on suureks emotsionaalseks takistuseks. (Dubrin, Geernick 1998: 51)

Noortekeskus pakub noortele mitmeid erinevaid võimalusi selleks, et noor saaks tegeleda endale meeldivate tegevustega ning samas noore poolt saata korda midagi, millega viimane ise väga rahule jääb. Kogu noortekeskuses toimuva protsessi juures julgustab ja nõustab noort noorsootõtaja, kes aitab teha otsuseid ilma, et noor peaks kartma valesti otsustada. Sedasi endale meelepäraseid asju tehes: osaledes mõnes huviringis, õpitoas, rahvusvahelises projektis – saabki noortekeskust külastav noor rahuldada enda eneseteostuse vajadust.

Eneseteostusvajadus väljendub soovis saada kellekski kasutades ära oma juba olemasolevat potentsiaali. Eneseteostamine sõltub tugevalt keskkonnast ja ka kultuurist, kus noor inimene kasvab. (Maslow 2007: 87) Noortekeskuse eesmärk on võimaldada areneval noorel isiksusel rakendada oma potentsiaali.

Paraku võib esineda mõnel noorel ka vajadust teisi inimesi ära kasutada ja panna neid enda huvides tegutsema. Noor võib selle vajaduse rahuldamiseks mängida oma kaaslaste ees inimest, kes ta tegelikult pole. Ta võib jätta mulje, et on seltsiv ja väga solidaarne teiste, ennast ümbritsevate inimestega. Tegelikult on, aga sellel noorel nõrk eneseväärikustunne, mis põhjustab vajaduse teisi inimesi enda huvides ära kasutada. Sellist vajadust rahuldatakse näiteks endaealistelt noortelt midagi tegema sundides, seltskonnast tõrjudes. Paraku leidub mitmete noortekeskuste külastajaskonna hulgas ka noori, kes selliseid pahategusid teevad. (Keltikangas-Järvinen 1992: 10)

Lisaks sellele, et noorsootöötaja kuulab, mida noorel öelda on, peab noorsootöötaja ka kuulama noore tundeid, märkama noore kehakeelt. Samuti peab noorsootöötaja olema erapooletu ja eelarvamuste vaba kõigi noorte suhtes. Noorsootöötaja toetab noori kõige efektiivsemalt kui ta suudab jälgida noorte emotsioone erinevates tegevustes sealjuures infot ammutades noore kohta. (Dubrin, Geernick 1998: 140-141)

Vajaduste rahuldamisel on oma erinevad mõjud ning viisid, kuidas end pärast vajaduste rahuldamist tuntakse. Mõjudel on kolm peamist mõõdet: tunnetuslik, afektiivne, ja käitumismõõde. (Hayes 2002: 112)

Affektiivne mõju avaldub turvalisuse, rahu, kaitstuse, ähvardava ohu puudumise tundes, enesetunnetuse, eneseaustuse, enesearmastuse, enesekindluse, endasse uskumise tunnete esinemises. Lisaks kodususe, gruppi kuulumise, grupi eesmärkide ning eduga samastumise tunnetes ja omaksvõetuse või koha omamise tunnetes. Samuti võib muutuda frustratsioonitase. Tunnetuslikud mõjud tähendavad rohkem loovust, rohkem kunsti, luulet, muusikat ja ka tarkust, mida noor saab juurde näiteks külastades noortekeskusi. Juhusliku või latentse õppimise suurem võimalus. (Maslow 2007: 118-122)

Käitumismõõdme mõjud võivad tekkida iseloomujoontes: suurem rahulikkus, tasakaalukus, meelerahu. Heasoovlikkus, sõbralikkus, turvatunne, ohutunde puudumine. Rohkem julgust ja vähem hirmu. Individuaalsete erinevuste talumine, tunnustamine ja huvi nende vastu ning sellest tulenev eelarvamuste ja üldise vaenulikkuse kadumine. Ka suurem austus kaaslaste vastu. (*Ibid.*)

Vajaduste rahuldamine ei garanteeri vajaduste kustumist. Tõenäoline on, et sama taseme vajadused ilmnevad hiljem tsükliliselt uuesti ja tekivad uued tasemelt keerukamad või kõrgemad vajadused. Kõiki vajadusi pole ka võimalik kohe korraga ja maksimaalselt rahuldada. Tuleb leida isiksusele sobivad eelistused ning valikud ning vajaduse rahuldamisele suunatud toimingute optimaalne määr (Bachmann, Maruste 2011: 101).

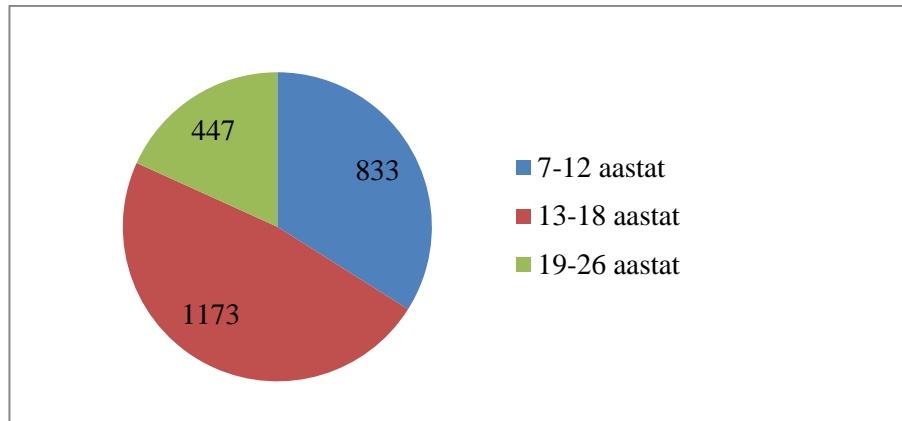
2. ÕPILASTE NÄGEMUS NOORTEKESKUSTEST TARTUMAAL

2.1. Noortekeskused Tartumaal

Aastal 2004 valminud Tartu maakonna arengustrateegias 2014 aastani on märgitud, et Tartumaa elanikud soovivad oma maakonna ühtlast arengut: Tartumaa oleks hea koht elamiseks, õppimiseks ja töötamiseks. Noorsootöö valdkonna eesmärkidenä on teiste seas välja toodud laste ja noorte puhkevõimaluste avardamine, palgalise juhendajaga noortekeskuste avamine igas 500 elanikuga asulas, noortetubade rajamine külakeskustesse. (Tartu maakonna ... 2004: 3,10)

Vaatamata sellele, et Eestis on tekkinud viimastel aastatel arvukalt noortekeskusi, siis jääb osalemine noortekeskustes siiski huvitegevustes osalemisega võrreldes tagasihoidlikuks ning ebaregulaarseks. Selline trend on ootuspärane noortekeskuste kui avatud noorsootöö meetodi väljendusvormile, kuid teisalt näitab, et noortekeskuste potentsiaal just kodukohalähedaste huvitegevuste pakkujana on seni veel alakasutatud. Noortekeskustes käivad ligemale pooled 10–15-aastastest noortest, 44% 16–18-aastastest noortest ning 29% 19–26-aastastest noortest. Enamik nendest käib siiski noortekeskustes harvemini kui kord kuus. Nooremates vanusrühmades on noortekeskuste külastamise sagedus küll kõrgem kui vanemates vanuserühmades, kuid korra nädalas või sagedamini noortekeskusi külastavaid noori on ikkagi alla 25%. Seega võib tõdeda, et enamikul juhtudel on noortekeskustes käimine pigem juhuslik, mitte sihipärane, kindla eesmärgiga tegevus. (Pihor 2012: 5)

Tartu noorsooameti töötaja andmeil (isiklik kirjavahetus) külastas aastal 2012 Tartu linna noortekeskusi 2453 noort. Neist 66% olid poisid ning 34% tüdrukud. Järgnevalt jooniselt 1 on näha, et kõige rohkem külastajaid oli vanuses 13-18 aastat:

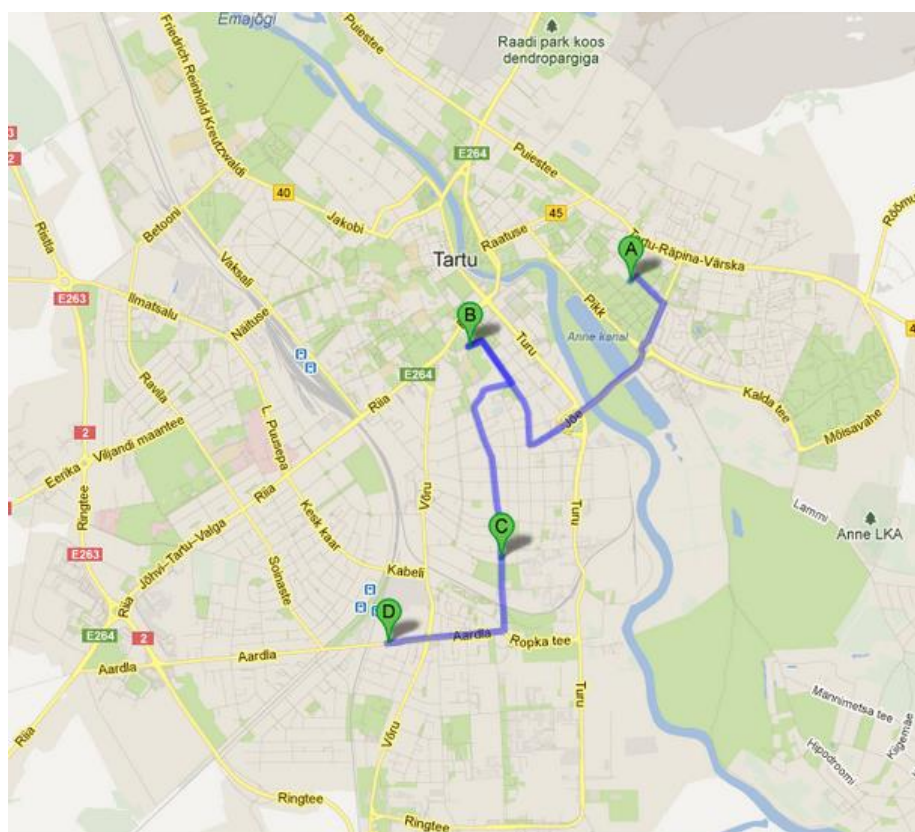

Joonis 1. Noortekeskuste külastajad Tartu linnas aastal 2012.

2004 aastal märgiti üheks noorsootöö valdkonna probleemiks noortekeskustesse pädeva juhendaja leidmist, kes suudaks noortega suhelda ning samas vastutada nende tegevuse eest. Eesmärgiks on seatud, et igas noortekeskustes on vähemalt üks täiskoht noorsootöötajale või noortekeskuse juhile. Samas märgiti ka eesmärgiks huvikoolide, -ringide ning avatud noortekeskuste lõimumine. (Tartu maakonna ... 2004: 89, 92)

Aastaks 2010 oli Tartus ja Tartumaal noortekeskusi avatud või avamisel 24. Toimivad noortekeskused olid Anne Noortekeskus, Lille Maja, Koidu Avatud Noortekeskus, Elva Noortekeskus, Kallaste Noortekeskus, Alatskivi Noortekeskus, Roiu Päevakeskus, Kambja noortekeskus, Kavastu Noortekeskus, Luuna Noortekeskus, Meeksi Valla Seltsikeskus, Melliste Noortekeskus, Nõo Noortekeskus, Rõngu Noortekeskus, Vara Noortekeskus, Koosa Noortekeskus, Võnnu noortekeskus Võnkar ja Ülenurme Pere- ja Noortekeskus. Avamist ootasid Laeva, Puhja ja Rannu valla noortekeskused. (Noorsootöö ülevaade 2010: 6)

Praeguseks on Tartu linnas (vt joonis 2) 4 noortekeskust: Anne Noortekeskus (A), Lille Maja (B), Tähe Noorteklubi (C) ja Tartu Skatehall (D)

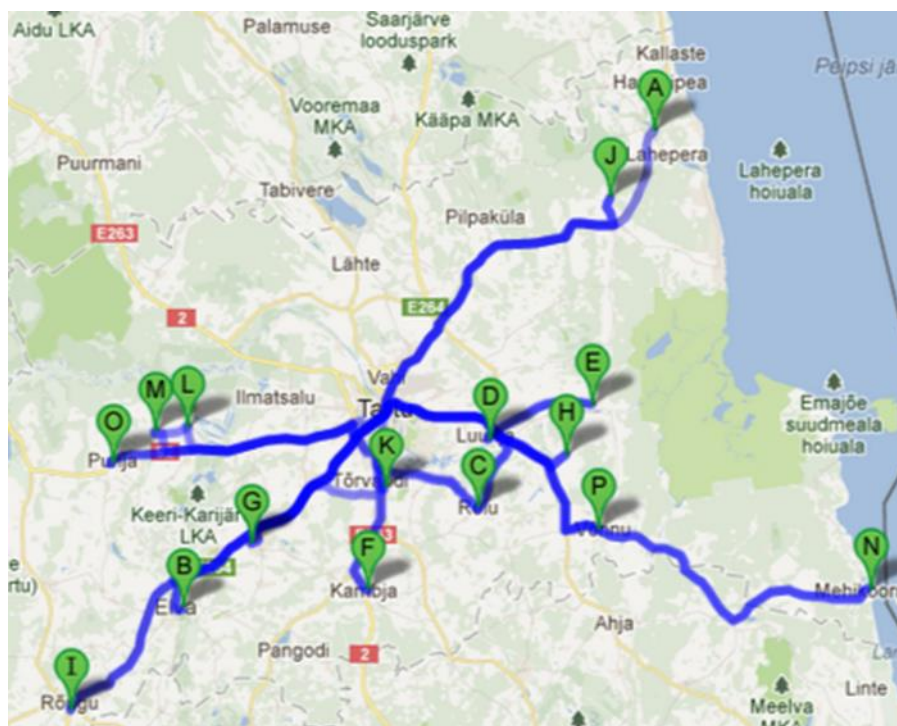
Joonis 2. Noortekeskused Tartu linnas 2013. aastal. (autori koostatud)

Linna noortekeskustes on suur valik erinevaid ajaviitmis- ja arendavaid võimalusi. Ajaviitmiseks saab olenevalt keskest mängida lauamänge, koroonat, piljardit, lauatennist, laualalgpalli, *wii*'d, *playstation* mängu jne. Skatehallis, nagu nimigi juba ütleb, saab lisaks kõigele eelnevale kasutada sise *skateparki* ning batuudil hüpata. Kõigis keskustes on võimalik korraldada erinevaid pidulikke ja vähem pidulikke üritusi. (Altoaar 2013, Kalas 2011)

Arendavate tegevustena pakutakse erinevaid huviringe. Samuti õpetavad välisvabatahtlikud oma ema keelt kõigile soovijatele. Korraldatakse erinevaid ülelinnalisi üritusi – Lastekaitsepäev, Tarkusepäev, Noorte Moekonkurs Moeke jne – mille meeskondadesse kaastakse ka keskustes käivaid noori. Toimub koolitusi väga erinevatest eluvaldkondadest ning aidatakse noortel kirjutada projekte: kohalikke kui ka rahvusvahelisi. (Altoaar 2013, Kalas 2011)

Maakonnas (vt joonis 3) on praeguseks noortekeskusi 16: Alatskivi (A), Elva (B), Roiu (C), Luunja (D), Kavastu (E), Kambja (F), Nõo (G), Melliste (H), Meeksi (N), Võnnu

(P), Puhja (O), Rõngu noortekeskus (I), Koosa Noorteklubi (J), Ülenurme Pere- ja noortekeskus (K), Ulila keskus (L), Uula huvikeskus (M).

Joonis 3. Noortekeskused Tartu maakonnas 2013. aastal. (autori koostatud)

Sarnaselt linna keskustele pakutakse noortele noorsootõtaja juhendamisel võimalusi kirjutada projekte, mängida mängu ning niisama aega veeta. Samuti korraldatakse koostööna mitme noortekeskuse ühisüritusi: erinevaid võistlusi, külaskäike, reise.

Tartu linna kultuuri, spordi ja noorsootöö arengukavas on visioonina kirja pandud, et aastal 2013 on Tartu noor aktiivse eluhoiakuga, ennast teostav, vastutustundlik, eetiline ja kodanikujulge. Noorsootöö peaks lähtuma dialoogist noorega, tema individuaalsete vajaduste ja huvide tundmaõppimisest ning kaasama noort partnerina Tartu linna arengu kujundmisse. Noorsootöövaldkonnas tahetakse pakkuda noorte energia suunamiseks mitmekesiseid võimalusi, toetatakse loovust ja sotsiaalsete oskuste arendamist, osutatakse võimalikult erilaadse, sh nii nišivaldkondade kui interdistsiplinaarset huvitegevuse teenust ning professionaalset abi ja nõustamist. Noorte arendavateks vaba aja tegevusteks on tagatud turvaline keskkond. (Tartu linna ... 2008: 50)

Noorsootöö valdkonnas on 4 peaesmärki ning 13 alaeesmärki. Noortekeskuste seisukohast olulisemad on noorte omaalgatuslike ettevõtmiste toetamine. Praegusel ajal julgustavad kõik Tartumaa noortekeskused noori projekte kirjutama ning osalema noortevahetustes. Viimased toetavad ka kultuuridevahelist õppimist ning kostööd teiste valdkondadega. Järjest enam otsitakse ka partnerkeskusi välismaalt ning kirjutatakse ühiseid projekte. (*Ibid.*)

Samuti on eesmärkides vaba aja tegevuste mitmekesistamise toetamine tehnika, teaduse kaasaegsete tehnoloogiate ja keskkonna valdkonnas. Mitmest noortekeskusest on võimalik tasuta rentida tehnikat erinevateks üritusteks. Samuti on võimalus noortekeskuses kohapeal noorel endal üritus läbi viia. (Tartu linna ... 2008: 51)

Kindlasti üks olulisemaid seisukohti on, et Tartu linn peaks pakkuma noortele mitmekesiseid tegevuspaiku – see kajastub noortekeskuste suunitlustes: Lille Maja rõhk on suunatud loovusele, Anne noortekeskus tegeleb rohkem seikluskasvatusega, Tähe noortekeskus arendab mobiilset noorsootööd ning Tartu Skatehall pakub võimalust ekstreemspordiga tegeleda. (*Ibid.*)

Kõigi valdade arengukavades on märgitud, et noorsootööle tuleb panna suuremat rõhku. Valdades ja linnades, kus noortekeskused olemas on – Elva, Alatskivi, Nõo, Kambja, Luunja, Meeksi, Mäksa, Vara, Puhja, Rõngu, Haaslava, Võnnu ja Ülenurme – on märgitud, et tahetakse tõhustada noorte kaasamist ja pakkuda mitmekesisemat huvitegevuste võimalust. Kõigi valdade arengukavades, kus noortekeskused puuduvad – Tähtvere, Konguta, Laeva, Peipsiääre, Rannu ja Tartu vald – on välja toodud probleemina noorte vähesed tegevusvõimalused, alaealiste alkoholi tarbimine ja noorsootöö puudulikkus ning soov neid puudusi vähendada.

2.2. Metoodika ja uuringu läbiviimine

Noorsootöö tegevuste planeerimisel on oluline kavandada ja arendada just neid tegevusi, mis noortele huvi pakuvad, mistõttu on vajalik teada, kas, kui palju ja millistes tegevustes noored osalevad ja miks ning kas nad eelistaksid osaleda mõnes teises tegevuses.

Käesoleva uurimustöö eesmärgiks on uurida 7.-9. klassi õpilaste motivatsiooni seoses noortekeskuses korraldatavates tegevustes osalemisega. Tulenevalt uurimuse sisust, püstitas töö autor järgmised uurimisülesanded:

- Võrrelda noortekeskustes käivate ja mitte käivate laste motivatsioone ja ettepanekuid seoses noortekeskustega;
- Uurida, kas 3. ja enama lapsega perest pärit noored käivad noortekeskustes rohkem või vähem võrreldes 2. ja 1. lapseliste peredega;
- Uurida kas leidub seos õpilaste koolivälise aktiivsuse õppetulemuste vahel.
- Välja selgitada, kellega koos ja miks eelistatakse käia noortekeskuses.

Uurimustööst tulenevat infot võetakse arvesse 2013 aasta suvel toimuva Tartu noortekeskuste ühisürituse „Suvetelk 2013: Kangelassuvi“ korraldamisel. Soovitakse jõuda noorteni, kes ei osale aktiivselt huvitegevustes.

Käesolev uurimustöö tugineb eelkõige kvantitatiivsel meetodil. Andmeid koguti *online*-ankeetküsitlusega, mis koostati töö autori kogemustest lähtuvalt seoses noortekeskustes käivate noortega. Valimisse võeti 7-9 klassi õpilased Tartu maakonna koolidest.

Töö autor edastas küsitluse aadressi Tartumaa koolide meililisti, paludes küsitlusele vastata 7. – 9. klassi õpilastel. Klassijuhatajad saatsid tagasiside, kui olid edastanud küsitluse oma õpilastel suuliselt, meili teel või internetis sotsiaalvõrgustike lehekülgede kaudu.

Küsitlus viidi läbi aprillis 2013. Küsitlusele vastasid õpilased vabatahtlikult. Vastajaid oli kokku 128 ning neist 6 ankeeti olid puudulike andmetega. Vastajad olid vanuses 13-17.

Pärast andmete analüüsimist MS Exceliga eraldati kooliväliselt aktiivsed õpilased vähem aktiivsetest ning võrreldi erinevate gruppide arvamusi ja ettepanekuid noortekeskuste osas. Samuti võrreldi vastajaid keskmise hinde alusel.

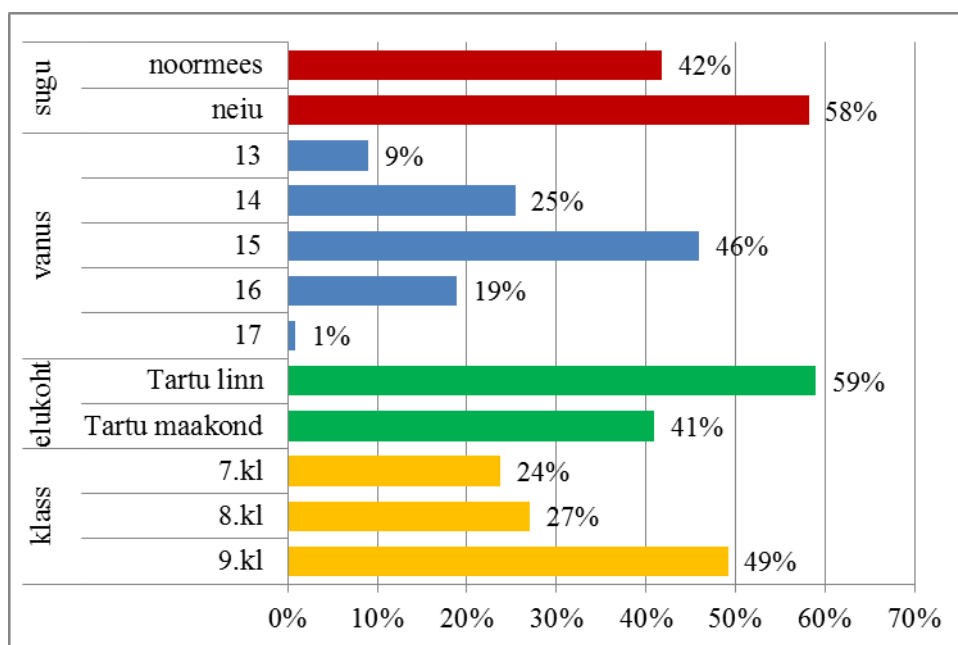
Kahe küsimuse juures kasutati ka kodeeringuid. Noorte aktiivsust hinnati selle alusel, kas noor on märkinud vaba aja sisustamiseks mõne trenni või huviringi. Kui soovitav

element leidis, siis tehti tema ankeedile märges 'jah' ning kui ei leidunud, siis märges 'ei'.

Samuti kodeeriti tabelite lihtsustamiseks vastused küsimusele 'Kas oled noortekeskust külastanud?'. Kui vastati 'Jah, ühe või kaks korda.', siis tabelites vastab sellele 'harva'. Kui vastati vastuse variandiga 'Jah, teen seda tihti', siis tabelites vastab sellele 'tihti' ning kui vastati 'Ei ole.' Variandiga, siis sellele vastab tabelites 'ei külasta'.

2.3. Uurimistulemused

Kahe nädala jooksul kogunes vastajate ankeete 128, millest 6 olid puudulike andmetega. Vastajatest 42% ehk 51 olid mehed ning 58% ehk 71 naised (vt joonis 4).

Joonis 4. Respondentide jagunemine soo, vanuse, elukoh ja klassi alusel. (autori koostatud)

Soo ja vanuse järgi jagunesid 13 aastased võrdselt: 6 noormeest ja 5 neidu. 14. aastaseid neide oli poole rohkem kui noormehi – vastavalt 21 ja 10. Noormehi vanuses 15 oli 21 ning samas vanuses neide 35 ehk rohkem kui poole võrra enam. 16. aastaste seas olid ülekaalus noormehed: 14 poissi ja 9 tüdrukut. Kõige vanem neid oli 17 ning tema oli

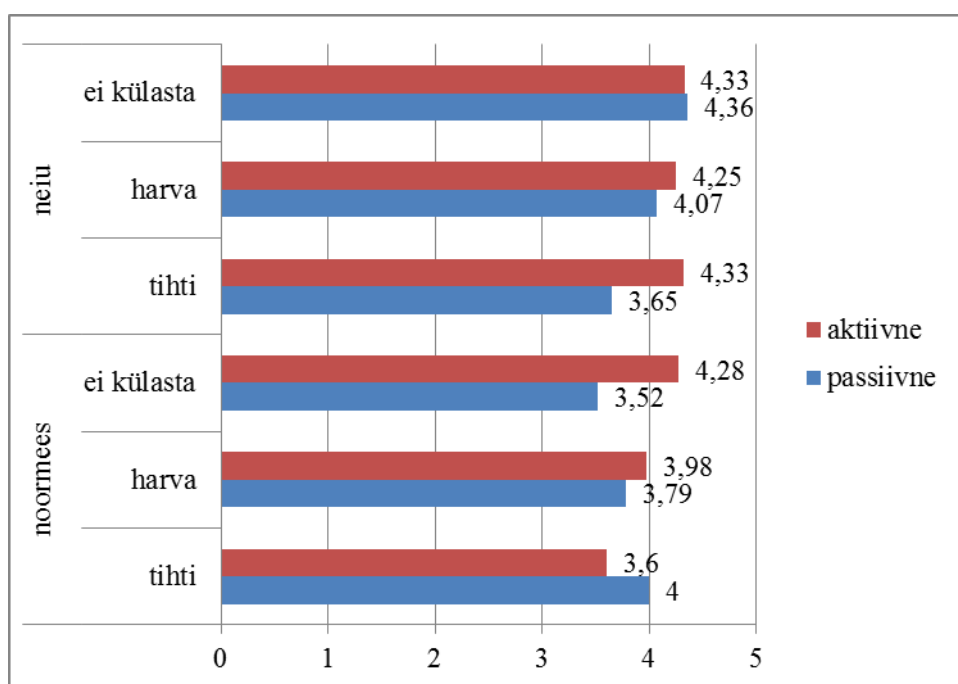
oma vanuserühmas ainuke. Kõige rohkem respondente õpib 9. klassis ning kõige vähem 7. klassis.

Elukoha järgi elab 72 vastajat Tartu linnas ning 50 vastajat maakonnas. Rahvuseelt 1 vastaja on venelane ning üks vastaja muust rahvusest, ülejäänud vastajad on eestlased.

Kooliväliselt aktiivseid õpilasi on respondentide hulgas 88. Need õpilased sisustavad oma vabaaega huviringide ja treeningutega. Passiivsed õpilased veedavad vaba aja koos sõpradega, niisama väljas olles või arvutiga.

Noormeeste seas on aktiivseid 73% ehk 37 õpilast. Aktiivseid neid oli 51, kes moodustasid kogu neidude arvust 72%. Passiivseid vastajaid oli vastavalt 27% noormeestest ning 28% neidudest. Aktiivsuse järgi jagunesid poisid ja tüdrukud sarnaste osakaaludega.

Järgneval joonisel 5 on välja arvatud külastajate ja mitte külastajate keskmised hinned ning eraldatud kooliväliselt aktiivsed õpilased kooliväliselt passiivsetest.

Joonis 5. Kooliväliselt aktiivsete ja passiivsete respondentide keskmine hinne noortekeskuse külastamise alusel. (autori koostatud)

Nagu jooniselt näha siis kooliväliselt passiivsetel noortekeskust tihti külastavatel meestel on keskmine hinne 0,48 punkti võrra kõrgem kui noortekeskuses mitte käivatel meestel. Samas kooliväliselt aktiivsetel meestel, kes käivad ka noortekeskuses on keskmine hinne 0,68 punkti võrra madalam kui kooliväliselt aktiivsetel kuid noortekeskuses mitte käivatel meestel.

Kooliväliselt aktiivsetel naistel on keskmine hinne üsna sarnane ehk ei leidu seost noortekeskuses käimise ja mitte käimise vahel. Kooliväliselt passiivsete naiste puhul on noortekeskustes käivatel naistel keskmine hinne hoopis madalam kui mitte käivatel naistel: 0,71 punkti madalam. Kuid aktiivsetel naistel on keskmine hinne siiski kõrgem kui passiivsetel.

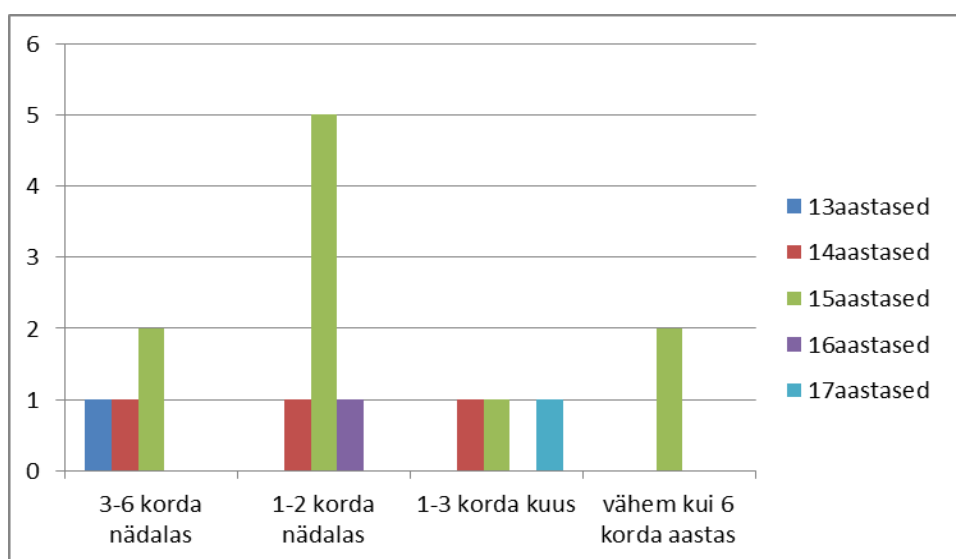
Käesoleva uuringu alusel võib järeldada, et kooliväline aktiivsus soodustab ka paremaid õppetulemusi, samas liiga palju hobisid ja huvitegevusi annab vastupidise tulemuse. Hüpotees, et noortekeskuses käijatel on kõrgem keskmine hinne, ei pea paika. Küll aga üldiselt aktiivsemad noored suudavad saavutada paremaid õppetulemusi.

Küsimusele, kas noor on noortekeskusest saanud abi koolitööde tegemisel vastas 16st vastajast 4, et nad on abi saanud tihti ning 4 õpilast on vahel harva abi saanud. 8 noort ei ole saanud noortekeskusest abi koolitööde tegemisel.

Noortekeskust mitte külastavatelt noortelt küsiti, et kas nad tahaks saad noortekeskusest abi koolitööde tegemisel. 36 noort vastas, et kui võimalus on ja vajadus tekib, siis kasutaksid abi. 62 noort leidis, et pigem ei kasutaks, kuna saavad ise hakkama.

Vastajatest 13% ehk 16 õpilast külastab tihti noortekeskust, 49% ehk 60 õpilast on paar korda külastanud noortekeskust ning 38% ehk 46 õpilast ei ole külastanud noortekeskust.

Tihti külastajatest vastasid 14, et käivad noortekeskuses koos sõbraga, üks vastaja on märkinud ka võimaluse üksi käia lisaks koos sõbraga käimisele, üks vastaja võimaluse käia koos õe või vennaga ning 6 vastajat on märkinud veel võimaluse koos suurema grupiga käia. Tihti külastajate käimise sagedus vastavalt vanusele on märgitud joonisel 6.

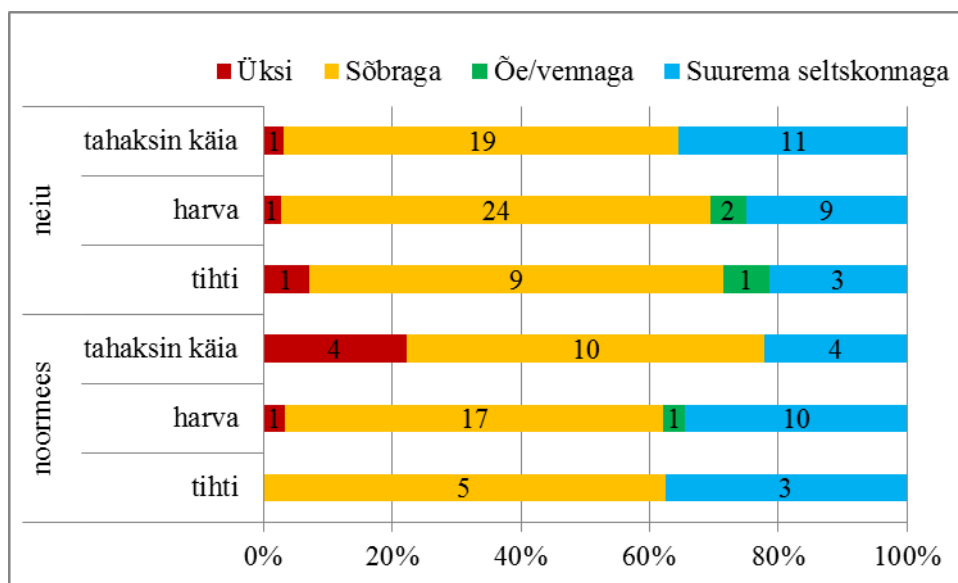

Joonis 6. Noortekeskuse külastamise sagedus vanuse järgi. (autori koostatud)

Noortekeskuse mitte külastajatest on 5 inimest märkinud vastuseks, et tahaksid käia üksi noortekeskuses. 29 vastajat on märkinud koos sõbraga käimise, 15 suurema grupiga. Muudest vastustest esineb: klassiõega, perega, võõrastega ning ei tahaski.

Alljärgnev joonis 7 kirjeldab kui palju õpilasi sooviks kellegagi koos noortekeskuses käia. Eraldi on toodud meeste ja naiste soovid ning jaotatud külastamise alusel. Vastajatest, kes on noortekeskust külastanud ühe või paar korda, on 41 märkinud et käisid või tahaksid käia seal koos sõbraga. 3 vastajat on märkinud, et eelistavad õe või venna seltskonda ning 19 on märkinud vastuseks suurema seltskonna. Üksikutest vastustest esineb üksi, sünnipäeval, klassiga ja isikliku asiadiga, mis on ilmselgelt respondendi püüd nalja teha.

Kõige tugevamalt, nii meeste kui naiste, noortekeskuse külastajate kui ka mitte külastajate seast, tuleb välja et eelistatakse käia koos sõbra või suurema seltskonnaga. Perekonnaliikmega või üksi eelistatakse vähe käia ning need vastuse variandid olid märgitud lisaks sõpradele.

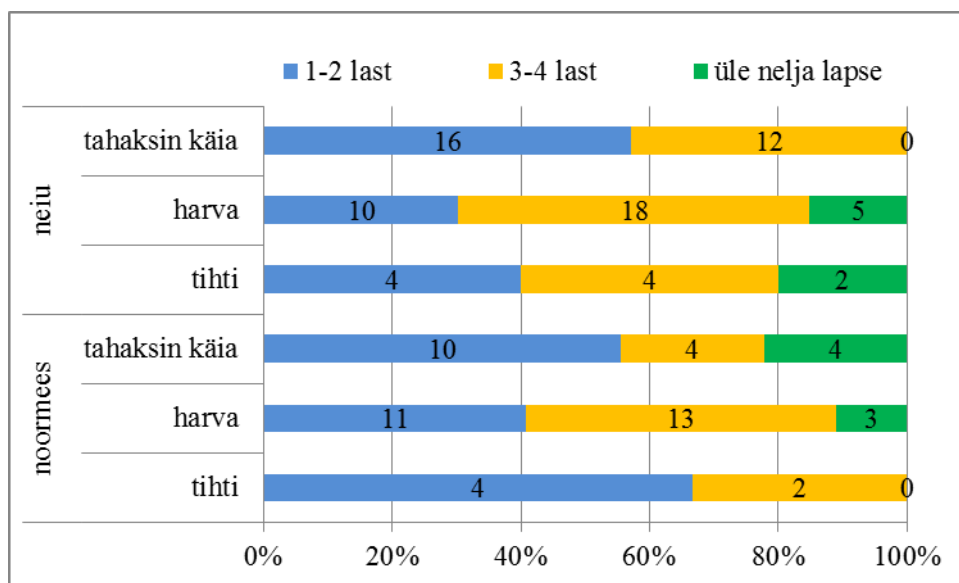

Joonis 7. Respondentide eelistused kaaslaste valikul noortekeskust külastades. (autori koostatud)

Pere suurused varieeruvad väga tugevalt (vt joonis 8). Ühe pere lapsi on vastajate hulgas kümme, kuid leidub ka respondent, kes on pärit 10lapselisest perest: viis õde ja neli venda. Kõige rohkem esineb vastajate hulgas kahe lapsega perest pärit noori. Kuigi suuremal osal vastajatest on õde või vend, siis eelistatakse veeta oma aega noortekeskuses ilma nendeta.

Noored, kes olid märkinud võimaluse käia noortekeskuses koos õe või vennaga, on kõik noortekeskuse külastajad. Samuti on nad hinnanud oma suhteid õdede ja/või vendadega pigem heaks.

Suureks pereks loetakse tavaliselt peret, kus on lapsi 3 või enam. Selle liigituse alusel võib öelda, et respondentide hulgast 55% on pärit suurest perest. Neist 47 ehk 70% on külastanud noortekeskust või käib seal regulaarselt. 14 last on pärit nelja või rohkema lapsega peres. 7 noormeest sellest grupist ei käi kas üldse noortekeskuses või on paar korda ainult käinud. Grupi 7 neidu on mõned korrad käinud noortekeskuses või käivad regulaarselt seal.

Joonis 8 Respondentide jagunemine külastamise ja pere suuruse alusel. (autori koostatud)

Väikese pere lastest ehk 55st respondendist käib noortekeskuses rohkem või vähem regulaarselt 29 õpilast ehk 52%. Sellest võib järeldada, et suure pere lapsed käivad tõesti rohkem noortekeskuses kui väiksema pere lapsed.

Noortekeskuste tegevuste koht teadsid kõik vastajad midagi öelda. Noortekeskuse külastajad teadsid nimetada erinevaid huviringe, õpitubasid, laagreid, filmiõhtuid, mängu, arvuti kasutamise võimalust, teleka vaatamist, söögi tegemist, pidusid, projektide korraldamist, reise jne.

Mitte külastajate teadmised tegevusvõimalustest olid palju kesisemad: mängud, filmiõhtud, söögi tegemine, meisterdamine, teema õhtud. Ka soovide koha pealt, et mida võiks noortekeskuses teha, olid vastused väga üksluised: midagi huvitavat, midagi põnevat, mängu mängida, sõpradega aega veeta, kokata.

See eest noortekeskust külastanud inimeste soovides esines laiem valik: sport, piljard, tantsimine, lauatennis, kunstiga tegelemine, ujumine, küpsetamine, tutvumine erinevate inimestega, õpitoad, filmiõhtud.

Küsimusele kuidas veedetakse noortekeskuses aega vastati järgmiselt:

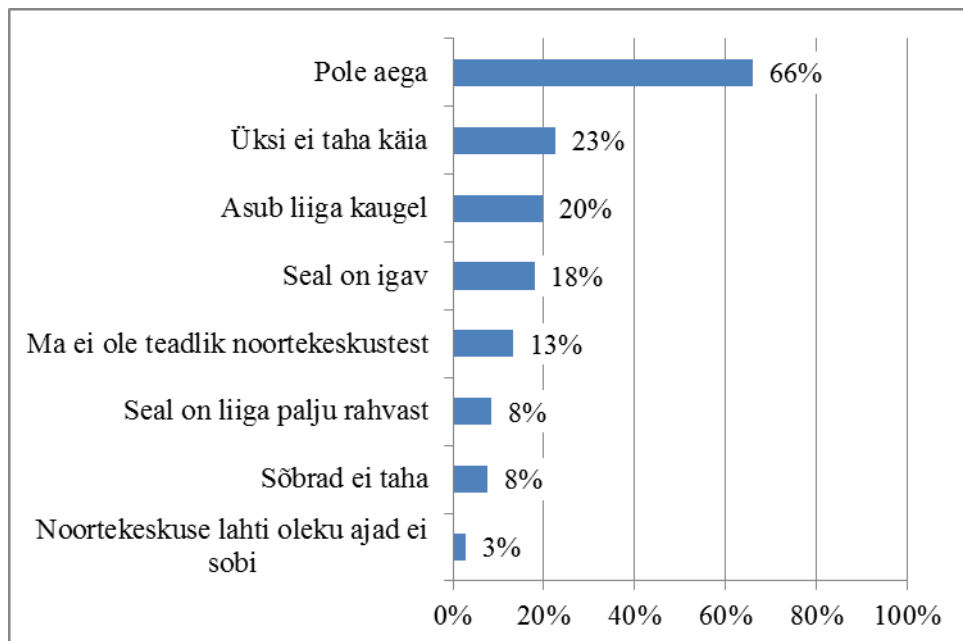
- Huviringidest võtab osa 4 vastajat,

- Koolitoid tehes ja õpitubades osaleb 2 vastajat,
- Niisama veedab aega 15 vastajat,

Esimest korda noortekeskusesse minekuks oli noortel erinevaid kuid sarnaseid põhjusi. Kindlasti mindi koos sõbraga ning mingi huvitegevuse pärast, milleks oli näiteks huviring, pingpong või filmiõhtu. Põhjustena, miks noortekeskuses edasi käiakse, toodi välja sõprade seltskond ja huviring.

Regulaarselt noortekeskust külastavad noored ei ole enamasti kogenud seoses noortekeskusega midagi halba, kuid mõned erandid on. Kaks inimest väitsid, et neil on ette tulnud kaklusi. Üks neiu on kogenud alusetuid süüdistusi noorsootöötaja poolt ning ühele neiu ei meeldi noortekeskuses olev korralagedus ja räpakus.

Noortekeskuses mitte käimiseks kõige levinud põhjus on aja puudus (vt joonis 9), mida märkis 66% respondentidest.

Joonis 9. Noortekeskuses mitte käimise põhjused. (autori koostatud)

Järgmine põhjus oli seltskond: 24 vastajat ütlesid, et ei taha üksi käia ning 8 vastajat ütlesid, et sõbrad ei taha. 14 vastajat ei ole teadlikud noortekeskustest ja 24 vastaja jaoks on noortekeskus liiga kaugel või ei sobi lahti oleku ajad. 19 vastajat leiavad, et noortekeskuses on igav ning 9le noorele ei meeldi noortekeskuse rahvarohkus.

Noortekeskuses regulaarselt mitte käivad noored töid halbade kogemustena välja trügimise arvuti järjekorras, kiusamise ja gruppide moodustamise ning seega tõrjutuse tunde tekitamise. Halva kogemusena mainiti ka lahtioleku aegu – noormees tahaks keskuses käia, kuid lahtioleku ajad ei sobi bussiliiklusega.

Noortekeskusi mitte külastavad noored leidsid enamuses, et neid ei motiveeriks miski noortekeskusesse minema, samas ei leiti, et kui sõbrad lähevad, siis lähevad ka nemad.

Lisa kommentaarides pakkusid noored, et noortekeskused võiks rohkem reklaami teha ning laiendada tegevuste valikut. Samuti toodi välja, et parem valgustus ja tihedam koristusteenus võiks olla. Sooviti ka raskemate reaalainete järelaitamistunde.

Pakuti paremaid lahtiolekuaegu: varem avada, hiljem sulgeda. Lisaks veel leiti, et tegevused on kohati suunatud ainult 13-14 aastastele – võiks ka vanematele midagi olla. Soovitakse ka efektiivsemat inforinglust.

Käesolevast uurimusest selgunud info põhjal soovitakse rakendada „Suvetelgis 2013“ teadusbussi skeemi baasil põhinevat rakenduslikke järelaitamistunde matemaatikas, keemias ja füüsikas. Samuti tehakse avatud ümarlaud erinevate noortekeskuste esindajatega ja noortega arendamiseks välja ühtset koostöö võrgustikku ning uurimaks võimalusi loomaks infoportaali, mis vahendaks noorte vajadusi ja võimalusi liikuda noortekeskuse ja kodu vahel. Lisaks soovitakse juhtida nii noorte kui ka noorsootöötajate tähelepanu kiusamise ja tõrjumise märkamisele, et noortekeskused võiksid olla kõigi noorte jaoks turvalised ja avatud.

KOKKUVÕTE

Kogu Euroopa on võtnud suuna noorte suuremale kaasamisele otsustusprotsessidesse. Järjest rohkem pannakse rõhku noortele võimaluste loomisele erinevateks arendavateks tegevusteks. Lähtutakse vaatepunktist, et enese ja kogukonnaga toimetulev noor on arengueeldusi loov ressurss.

Üha rohkem kaasatakse noori nii kohaliku omavalitsuse kui ka riigi tasandil otsustusprotsessidesse. Noortele antakse võimalus kaasa rääkida läbi erinevate noortekogude, -ühenduste ja –projektide.

Noorsootöö roll on aidata leida seoseid noore seatud eesmärkide, väärtuste ja võimaluste vahel. Noorsootöötajad suunavad, julgustavad ja nõustavad noori võtma osa erinevatest projektidest. Samuti toetatakse ja hinnatakse väga kõrgelt noorte omaalgatusi. Noorele ei seata piire tegevuse piirkonnas: pakutakse võimalusi oma kodu lähedal midagi teha, kuid julgustatakse ka tegutsema rahvusvaheliselt.

Noorsootöö liike ja sihtrühmi on erinevaid, nagu ka eesmärke, kuid kõik eeldavad, et on olemas noored, kellel on arvamus ja huvid. Noortekeskustes üritatakse jõuda ka nende noorteni, kes ei teadvusta oma arvamust – noorsootöötajad julgustavad noori tegema valikuid ning arendama oma oskusi.

Noortekeskused on peamised noorsootöö teostamise kohad. Neis pakutakse võimalusi lihtsalt ajaveetmiseks, erinevatest huviringidest osa võtta, projektides osaleda. Samas on noortekeskuse eesmärk olla turvaline ja stabiilne keskkond noorele, kus noor saab arendada ja rakendada oma potentsiaali ning rahuldada kuuluvuse ja eneseteostuse vajadusi. Noortekeskused toetavad noore iseseisvumist, kuid suunavad ka arvestama oma kaaslastega ning näitavad, et iseseisvus ei tähenda ilmtingimata üksiolekut.

Nii töö teoreetilises pooles kui ka uuringus selgub, et inimene on sotsiaalne olend ning soovib kuuluda kuskile. Selgelt tuleb välja, et sõbrad on olulisel kohal noore inimese vajaduste rahuldamisel. Kõigi respondentide ankeetidest tuli välja, et peamiseks motivatsiooniks noortekeskuse külastamisel on sõbrad.

Samuti pidas paika eeldus, et suure pere lapsed käivad meelsamini noortekeskus ning seda ilma oma õdede ja vendadeta. Noortekeskuses käimine ei tähenda küll paremaid õppetulemusi, kuid kindlasti toetab õppeedukust huvitegevustega aktiivselt tegelemine.

Käesolevast uurimustööst selgus, et noortekeskuste tegevusi tuleb suunata rohkematele vanusegruppidele. Samuti tuleks läbi mõelda info levitamise strateegiad: julgem ja atraktiivsem reklaam. Kindlasti peaksid reklaamile vastama ka reaalsed võimalused – noores ei tohi äratada huvi, kui ei ole pakkuda lahendust selle huvi stimuleerimiseks.

Kuna noortekeskuse peamine eesmärk on olla turvaline ja julgustav koht noorele võimaldades rahuldada kuuluvustunde ja eneseteostuse vajadust, siis muret tekitavalt palju oli märgitud noortekeskuse halba seltskonda noortekeskuse mitte külastamise põhjuseks.

„Suvetelgis 2013: Kangelassuvi“ soovitakse täpsustavalt uurida noortelt ebameeldivuste põhjusi seoses noortekeskustega ning julgustada noori ise lahendusi otsima ehk kujundada endale meelepärane keskkond. Kõike seda koostöös Tartumaa noortekeskustega ja noorsootöötajatega.

VIIDATUD ALLIKAD

1. **Aimre, I.** 2006. Sotsioloogia. Tallinn: Sisekaitseakadeemia kirjastus
2. **Altosaar, K.** 2013. Munitsipaalkeskused.
[http://tartu.ee/index.php?lang_id=1&menu_id=2&page_id=2494] 01.05.2013
3. Avatud noortekeskuse peamised eesmärgid. Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus.
[http://www.ank.ee/?p=p_284&sName=avatud-noortekeskuse-peamised-eesm%C4rgid] 01.05.2013
4. **Bachmann, T., Maruste, R.** 2011. Psühholoogia alused. Tallinn: Tea kirjastus
5. **Batueva, V., Pihor K.** 2012. Noored ja noorsootöö. Noorteseire aastaraamat 2011.
6. **Beilmann, M., Pihor, K.** Noorsootöötajate ootused noorsootöö toimimise keskkonnale. 2011. Noorteseire Eestis. Poliitikaülevaade. Vol. 2/2011
7. **Bortini, P. Bowyer, J. Gallego Garcia, R. Murphy, A.** 2000. T-Kitkäsiraamat: Organisatsiooni juhtimine. Prantsusmaa Euroopa Nõukogu kirjastus. Euroop Nõukogu ja Euroopa Komisjon
8. **Croft, T., Crolla, V., Mida-Briot, B.** 2003. T-Kitkäsiraamat: Sotsiaalne kaasatus. Euroopa Nõukogu kirjastus. Euroop Nõukogu ja Euroopa Komisjon.
9. Eesti Noorsooraport. 2000. Eesti Vabariigi Haridusministeerium. Tallinn: Folger Art
10. Eesti noortepoliitika elluviimine aastatel 2006 – 2013. Haridus- ja Teadusministeerium. [<http://www.hm.ee/index.php?0511730>] 8.03.2013
11. Eesti noortepoliitika toimealad. Haridus- ja Teadusministeerium.
[<http://www.hm.ee/index.php?0511726>] 08.03.2013
12. Erinoorsootöö. Eesti Noorsootöö Keskus. [<http://www.entk.ee/erinoorsootoo>]
13. Euroopa Komisjoni valge raamat – uus hoog Euroopa noortele. 2001. Brüssel.
14. Euroopa Liidu noortepoliitika. Haridus- ja Teadusministeerium.
[<http://www.hm.ee/index.php?0511728>] 8.03.2013
15. Euroopa Liidu noortevaldkonna uuendatud koostööraamistik 2010 - 2018. 2009. Haridus-, noorte- ja kultuuriministrite nõukogu. Brüssel.
16. **Hayes, N.** Sotsiaalpsühholoogia alused. 2002. Tallinn: Külim
17. Iseseisvumine. Eesti Noorteportaal. 2013
[<http://www.noorteportaal.ee/est/iseseisvumine/>] 19.03.2013

18. **Kalaus, L.** 2011. Kolmanda sektori keskused.
[https://www.tartu.ee/?lang_id=1&menu_id=2&page_id=2495] 01.05.2013
19. **Keltikangas-Järvinen, L.** 1992. Agressiivne laps. Kuidas suunata lapse isiksuse arengut. Tallinn: Koolibri
20. **Kidron, A.** 2005. Isiksus. Tallinn: Mondo
21. **Krull, E.** 2000. Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus
22. Lapse õiguste konventsioon 1991. RT II 1996, nr. 16, art. 56
23. *Listening to and involving children and young people.* 2012. Department of Education. Inglismaa.
24. **Luhaäär, I.** 1998. Isiksusteooriad. Tallinn
25. **Maslow, A.** 2007. Motivatsioon ja isiksus. Tallinn: Mantra
26. **Nelson, G. Prilleltensky, I.** *Community psychology: in pursuit of liberation and well-being.* 2005. New York: Palgrave Macmillan
27. **Niitra, S.** 2005. Õnn ei peitu rahas. Peremajanduse ABC. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ
28. Noorsootöö Eestis 21. sajandi algusaastail. 2005. Haridus- ja Teadusministeerium. Tallinn: MTE kirjastus OÜ
29. Noorsootöö korraldus. Eesti Noorsootöö Keskus.
[<http://www.entk.ee/noorsootookorraldus>] 14.03.2013
30. Noorsootöö seadus 2010. RT I 2010, nr. 44, art. 262
31. Noorsootöö strateegia 2006-2013. 2006. Haridus- ja Teadusministeerium. Tartu.
32. Noorsootöö strateegia rakendusplaan aastateks 2011–2013. Vabariigi Valitsuse korraldus 25.08.2011 nr 371.
33. Noorsootöö valdkonnad. Eesti Noorsootöötajate Ühendus. 2005.
[http://www.eny.org.ee/index.php?id=0_3_4&nodeName=0_3] 18.03.2013
34. Noorsootöö ülevaade 2010: Tartu maakond. 2010. [www.tartumaa.ee/?dl=192] 20.03.2013
35. Noortepoliitika põhimõtted. (a). Eesti Noorsootöö Keskus
[<http://www.entk.ee/noortepoliitika-pohimotted>] 10.03.2013
36. Noortepoliitika põhimõtted. (b). Haridus- ja Teadusministeerium.
[<http://www.hm.ee/index.php?0511684>] 8.03.2013

37. Noortevaldkond aastasse 2020. 2013. Taustanalüüs. Haridus- ja Teadusministeerium.
[<http://www.entk.ee/2020/uploads/Anal%C3%BC%C3%BCs.pdf>] 11.03.2013
38. Noortevaldkonna taustast. 2013. Haridus- ja Teadusministeerium.
[<http://www.entk.ee/2020/index.php/infopank/28>] 7.04.2013
39. **Pihor, K., Taru, M., Batueva, V.** 2012. Eesti noorte osalemine noorsootöös: ülevaade peamistest suundumustest. Noorteseire Eestis. Poliitikaülevaade. Vol. 3/2012.
40. *Strategic Framework 2010- 2013*. 2010. The British Youth Council. England
41. Suhted. Eesti Noorteportaal. [<http://www.noorteportaal.ee/est/suhted/>]
42. **Sõerd, J.** 1992. Psühholoogia kõigile. Tallinn: Koolibri
43. Tartu linna kultuuri, spordi ja noorsootöö arengukava aastateks 2008-2013. 2008. Tartu Linnavolikogu. Määrus nr 82 Lisa. Tartu
44. Tartu maakonna arengustrateegi 2014aastani: Väärt elu haritud maal. 2004. Tartu Maavalitsus. Tartu
45. *The NYA guide to Youth Work in England*. 2007. National Youth Agency. Inglismaa
46. **Tuulik, M.** Valikuvabadus elada inimesena: kasvamine ja kasvatus, Kasvatusfilosoofia.1995. Tallinn
47. *Youth - Investing and empowering*. 2009. Commission of the european communities. EU Youth Report. Brüssel.

Lisa 1. Küsimustik.

A osa: Üldosa

Sugu: Mees/Naine Vanus Rahvus

1) Mitmendas klassis Sa õpid?: a) 7. klass b) 8. klass c) 9. klass

2) Milline on Sinu keskmine hinne ? Kui Sa täpselt ei oska vastata, siis kirjuta, milliseid hinded esine kõige rohkem:

3) Kuidas sisustad koolivälisest aega?

4) Mitu õde Sul on? Palun vasta ainult numbriga

5) Mitu venda Sul on? Palun vasta ainult numbriga

6) Kui hästi saad nendega läbi? Halvasti 1 2 3 4 5
6 7 Suurepäraselt

7) Kas oled noortekeskust külastanud? a) Jah, ühe või kaks korda
b) Jah, teen seda tihti c) Ei ole

8) Kellega koos käid noortekeskuses? Kui ei ole varem käinud, siis kellega tahaksid käia? a) Üksi b) Sõbraga c) Õe või vennaga d) Kambaga

9) Loetle tegevusvõimalusi noortekeskuses. Kui sa ei ole käinud noortekeskuses, siis loetle tegevusi, millest sa kuulnud oled seoses noortekeskusega.:

B osa: Täida see osa kui sa oled käinud noortekeskuses rohkem kui paar korda.

10) Kui tihti külastad noortekeskust? a) Vähem kui 6 korda aastas
b) 1-3 korda kuus c) 1-2 korda nädalas d) 3-6 korda nädalas

11) Miks külastad noortekeskust?

12) Kellega ja mis eesmärgiga käisid esimesel korral noortekeskuses?
.....

Lisa 2. Järg

13) Kuidas veedad aega noortekeskuses? a) Huviringist osa võttes
b) Õpitoas osaledes c) Linnalaagris osaledes d) Koolitöid tehes
e) Niisama aega veetes f) Muu

14) Kas oled noortekeskusest saanud abi koolitööde tegemisel?

a) Jah, tihti. b) Jah, vahel harva. c) Ei ole.

15) On Sul seoses noortekeskusega halbu kogemusi?

16) Milliseid tegevusvõimalusi võiks keskuses veel olla?

C osa: Täida see osa, kui Sa ei ole varem noortekeskuses käinud või oled käinud üks või kaks korda.

17) Miks Sa ei külasta noortekeskuses? a) Ma ei ole teadlik noortekeskustest
b) Pole aega c) Üksi ei taha d) Sõbrad ei taha
e) Noortekeskuse lahti oleku ajad ei sobi f) Seal on liiga palju rahvast
g) Seal on igav h) Asub liiga kaugel i) Muu

18) Kas Sul on noortekeskusega seoses halbu kogemusi?

19) Mis motiveeriks Sind keskusesse minema?

20) Kas kasutaksid võimalust saada noortekeskusest abi koolitööde tegemisel?

D osa: Ettepanekud.

21) On sul ideid, ettepanekuid või muresi seoses noortekeskustega? Võid siia kirjutada oma mõtetest.

Aitäh ☺ !

SUMMARY

Youth centres based on the example of the County of Tartu from students' point of view

Kaile Keldo

Currently Estonia is in the middle of developing a development plan for the youth domain for the years 2014-2020. The Ministry of Education and Science has stated that the goal of this development plan is to expand the independent choices and options of youths and to provide expert support in making decisions important to the youths themselves. As a method for achieving the aforementioned objective, the development plan proposes further involving youths in the work of youth centres.

The goal of this paper is to explore the motivations of 7 – 9 grade students, in regards to participating in activities organized by youth centres. Following the content of the research, the author has established the following research tasks:

- Explore the role of youth centres in the society;
- Identify the vision/expectations about the opportunities and role of youth centres among primary school students;
- Compare the motivations and suggestions between children who visit youth centres and those who do not.

In light of the objectives of this paper, the author has established the following hypotheses:

- Children from large families visit youth centres more than children from small families;
- Youths visit the centre with friends, rather than alone;

- The average grade of students that visit a youth centre is higher than of students that do not.

Youths are more and more being involved in decisionmaking processes ranging from local municipalities to national government. They are given an opportunity to have a say through various youth councils, unions and projects.

The role of youth work then becomes assisting a youngster to find connections between their options and their goals and values. Youth workers are there to direct, encourage and advise youngsters to take part in various projects. Their own initiative is also in high esteem and greatly supported. Youths are not being limited in their area of operation: they are offered opportunities to stay active near their own homes, but also encouraged to apply themselves internationally.

Youth centres are the primary locations for conducting youth work. They offer opportunities to partake in various activity groups, projects and to simply spend time. At the same time one of the goals of a youth centre is to be a secure and stable environment for a youth, where they can develop and apply their potential and satisfy their needs for belonging and achievement. Youth centres support the maturing process of youths, but also direct them to consider their peers, teach that being independent does not necessarily mean being alone.

Both the theoretical, as well as the research component of the paper display that man is a social creature and longs to belong. It becomes clear that friends have an essential role in helping to fulfill and satisfy a young persons needs.

The research uncovered that activities in a youth centre should be directed at a greater variety of age groups. Also the strategies of distributing information should be reconsidered: more bold and attractive advertising. The advertising should however always display the realistic possibilities offered – not to attract interest, when there is no solution to realizing the interest.

Although the main goal of a youth centre is to be a secure and encouraging place for a young person, enabling them to satisfy needs of belonging and achievement, a

worrying amount people noted the „bad crowd in the youth centre“ as a reason for not visiting the centre.

One of the missions of „Summertent 2013: Heroic summer“ is to more extensively research the reasons behind unpleasant experiences and predispositions associated with youth centres, as well as to encourage youths to pursue solutions on their own, to shape an environment for themselves – all together with youth centres and youth workers of Tartumaa.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____ Kaile Keldo _____

(*autori nimi*)

(sünnikuupäev: _____ 3. September 1991 _____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

_____Õpilaste nägemus noortekeskustest Tartumaa näitel.
_____ (*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on _____ Kandela Õun _____,

(*juhendaja nimi*)

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Pärnus, **15.05.2013**